Кириш имтиҳони тартибини ўзгартириш юзасидан таклиф

2-бет

"Катта ўйин" таҳлили

3-бет

Болани... аммаси ўғирлаган экан

4-бет

ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

Чоршанба кунлари чиқади | 1999 йил 14 - 20 июль | 28 (130)-сон

ҲАЗРАТНИ ХОТИРЛАЙЛИК

Бунинг учун у кишининг хотираси абадийлаштирилмоғи керак

"Ҳуррият"нинг 1999 йил 19-25 май, 20(122)-сонини кўздан кечирар эканман, Нусрат Раҳматнинг "Бобом ҳақида гапиролмайман" номли мақоласи мени ўзига жалб қилди. Унда XX аср бошларида яшаб ижод қилган жадидчилик ҳаракатининг етук намояндаси, драматург Маҳмудхўжа Беҳбудий ҳақида жиянлари Назирхон Беҳбудий билан ўзаро суҳбат ўтказилган.

Шу билан бирга муаллиф суҳбат давомида Маҳмудхўжа Беҳбудий туғилиб ўсган шаҳарда ҳозиргача бирорта марказий кўча, кутубхона, мактабга ҳазратнинг номи берилмаганлигини таъкидлаб ўтади... Ҳақиқатан ҳам, юқорида зикр этилган фикрлар тўғридир. Чунки ҳозирга қадар ҳеч қайси жойда Беҳбудий ҳазратларининг номи берилмаган. Фақатгина у киши туғилган жойда, яъни "Бахштепа" қишлоғидаги биргина кўчага "Маҳмудхўжа Беҳбудий" деб ном қўйилган, холос. Таажжубки, ҳанузгача ҳазратнинг номини абадий сақлаш мақсадида шу кўчадан ташқари, бошқа бирон ерда у кишининг номларини учратмайсиз. Яқинда бир хушхабар эшитган эдим. У ҳам бўлса, Бехштепа қишлоғидаги Алишер Навоий номи билан аталувчи 15-ўрта мактабга "Маҳмудхўжа Беҳбудий" номи бериладиган бўлганди. Афсуски, орадан қарийб 4-5 ой ўтмоқдаки, бу нарса ҳали ҳам ўз натижасини топмай келаяпти.

Мана ҳадемай Беҳбудий таваллудининг 125 йиллиги нишонланади. Бу ҳақда Самарқанд ҳокимлиги ҳам қарор қабул қилган. Шунга қарамай ҳазратнинг ҳаёт фаолияти, ижодлари ҳақидаги музейнинг қад ростламагани ва ҳатто ўз қўллари билан яратган боғларининг изсиз йўқолиб кетганлиги одамни ачинтиради. Яна ҳам ташвишланарлиси, бу тарихий аҳамиятга эга бўлган нарсаларга ҳанузгача мутасадди ташкилотлар эътибор бермаётганликларини қандай тушуниш мумкин?

Шуни алоҳида таъкидлаш кераки, халқимиз мустақиллиги, озодлиги учун курашиб келган бобомиз Маҳмудхўжа Беҳбудийни эндиликда бизлар, яъни у кишининг авлодлари тинч-осойишта юртимизда кўпроқ эсга олишимиз, у киши ҳақида қайғуришимиз даркор. Шу билан бирга руҳларини шод айлаш мақсадида номларини абадийлаштириш, қуриган боғларини қайтадан барпо этиш ва уйларини зиёратгоҳга айлантириш бизлар учун ҳам қарз, ҳам фарз ҳисобланади.

Беҳбуд БОТИРОВ

Истиқлол табассуми

МАЪНАВИЙ ИНҚИРОЗ – ЖАМИЯТ ИНҚИРОЗИ

Тараққиёт бекатига ота-боболар удумини унутмаган, бир-бирини қўллаб-қувватлаганларгина етади!

"Энг улуғ, энг азиз" танловига

Бундан ўн йиллар муқаддам бир шикоят боис Сирдарё вилоятининг Меҳнатобод туманига борганимда...

Хат келган колхознинг аъзолари икки гуруҳга бўлиниб олишганди. Бир томонга колхознинг раиси бош бўлса, иккинчи тарафнинг етакчиси шу колхозда бригада бошлиғи бўлиб ишлаётган аёл киши эди. Иккинчи гуруҳ тарафдорлари колхоз раисини ўз лавозимига номуносиб, деб бир қулоч хат ёзишган, шу боис қарши тарафдагилар ўзларини оқлаш учун далиллар келтириш билан бирга, рақибларининг раҳбари - бригадир аёлнинг анча-мунча сир-асроридан хабар бергувчи хат билан қатор имзоларни редакциямизга тақдим этишганди...

Аввалдан айтиб қўяй: мен ҳозир ўша воқеа нима билан тугаганини ҳикоя қилмоқчи эмасман. Биринчидан, бунақа вазиятлар жуда янгилик эмас. Менинг юрагимга санчилиб қолган армонли хулосалар бошқа.

... Улар мени колхозчиларнинг умумий йиғилишига таклиф қилиб кетишганди. Тошкентдан Меҳнатободга айтилган фурсатдан кечикиброқ етиб бордим. Колхоз залида мажлис бошланиб кетган экан. Ташқари йўлакдан кириб бораётганимдаёқ, худди бозордан келадиган шовқин-тўполон эшитила бошлади. Залнинг остонасидан қарасам, ўриндиқлар ҳаммаси тўла, яна қанча одам унда-бунда тўп-тўп тикка туришибди. Минбарда колхоз раиси, у бир-икки оғиз гапирмасидан зални бетартиб ғала-ғовур тутиб кетарди. Айниқса, нариги томонда турган ўн-ўн беш чоғли аёл-эркак қўлларини пахса қилиб баравар бақиришади.

Ичкарига кирдим. Маълум бўлдики, залнинг ўнг томонида ўтирганлар раиснинг тарафдорлари, чап тарафдагилар бригадир аёлнинг ҳамфикр, ҳаммаслаклари экан. Биров-бировни тингламас, бу ердаги вазият бамисоли издан чиқиб кетган ёввойи оқимга ўхшарди. Айрим эркаклар қарши томонга қараб чапани сўкинишларни ҳам ўқдек отишар, бундан ўнғайсизланган, ранжиган чеҳра йўқдек эди. Ниҳоят, томонлар бир-бирларини ҳақоратлаб бўлдиларми, чап тарафдагилар ярим аламзадалик, ярим мазах аломатини ошкор намойиш этиб чиқиб кетишди. Ўшанда колхоз аъзолари нима мақсадда йиғилишганини фақат мен эмас, балки уларнинг ўзлари ҳам тушунмаган бўлсалар, ажаб эмас. Тушунмоқ учун, ҳеч бўлмаса, озгина мулоҳаза керак.

Вазиятни ўрганиш учун ўша куни Меҳнатободда қолишим керак эди. Туман марказида бирон-бир меҳмонхона йўқ, бирон-бир хонадонга кириб ётай десам, икки гуруҳга бўлиниб олганларнинг бирортасиникида қолсам, нариги томондагилар қандай тушунишаркин, деган андишада эдим.

Ўша пайтдаги район партия қўмитасининг вакили тавсияси билан қишлоқ мактабининг муаллимасиникида қоладиган бўлдим. Аёл асли андижонлик экан, алламаҳалгача гаплашиб ўтирдик. Мен имкон қадар колхоздаги можаролар ҳақида гап очмасликка уринсам-да... алламаҳалда бошқа бир аёл кириб келди. Кўзлари билан ер чизиб ўтириб, дардини ёрди:

- Шу олифтанинг дастидан уйимда тинчим қолмади, қўни-қўшнилар орасида бош кўтариб юролмайман...

"Олифта"си ким экан, деб ҳайрон бўлаётганимни тушунди шекилли, муаллима аста изоҳ берди:

- Ўша... бригадир аёл-да...

Кутилмаган меҳмон давом этди:

- Мактабда ота-оналар мажлисида қизимни ёмонотлиқ қилгандан буён эрим қизимниям, мениям тутиб олиб ургани-урган...

Аёл ютиниб-ютиниб гапиролмай қолди. Мен барибир ҳеч нарсани тушунмаётгандим. Муаллима изоҳ бера бошлади.

- Ўша бригадир аёл колхозимизда хотин-қизлар қўмитасининг раиси. Ўтган йили мактабда ота-оналар йиғилиши бўлганда, бу кишининг (йиғлаётган аёлга ишора қилди) эрлари борган экан. Қизлари саккизинчи синфда ўқирди-да. Бригадир аёл ўқувчи қизларнинг одоб-ахлоқи ҳақида гапирди. Бу пайт бу кишининг эрларини ўрнидан турғазиб қўйиб: "Сизнинг қизингиз беодоб, беҳаё. Шомдан кейин фалон бир йигит билан гаплашиб туради!" - деса бўладими? Ота ўша жойда: "Мен ҳозир қизимни ўлдираман!" - деб отилиб чиқиб кетди...

- Яхшиям, ўша пайтда қизим уйда эмасди. Ёлғиз, касалманд опамдан хабар олгани жўнатгандим, - воқеа давомини она айта бошлади. - Эрим келиб, мени тутволиб урди. Кейин опамникига югурди. Борса, қизим овқат пишираётган экан. Уйга судраб келди, қўни-қўшнилар орага тушиб қизимни ажратиб олишди-ю... ўшандан буён тинч-хотиржам ўтган кунимиз йўқ...

Суҳбатнинг давоми менинг қулоғимга нечоғли кирган-кирмаганини билмайман. Тасаввуримга лойқа бир манзара ёпишиб олганди: синф хонасида ўтирган бир неча ота-оналар. Уларни оғзига қаратиб олган бир аёл (ўзи ҳам она!) - колхоз хотин-қизлар қўмитасининг раисаси бир ўсмир қизни ёмон отлиққа чиқаради. Яна... қизнинг отаси олдида, бошқалар гувоҳлигида!

Ўша куни кўрган, эшитганим - нохуш воқеалар гўёки бир-бирини тўлдириб борарди. Мансаб талашишлар; бир қишлоқ, бир кўчада яшаб туриб бир-бирларини бу қадар мазахлаб ҳақоратлашлар; бир-бирларидан ғолиб чиқмоқ учун одамгарчиликнинг оддий қоидаларини ҳам поймол қилишлар; ниҳоят аёл - аёллигини, эркак - эркаклик шаънини унутиб, кўнгил юзидаги энг нозик пардаларгача сидириб ташланиши...

"Нега? Қандай қилиб шу аҳволга тушиш мумкин?" - деган савол миямга ўрнашиб олганди.

Атрофдагиларнинг ҳаммаси деярли ўрта ёшлилар ва ундан ёшлар эди. Қишлоқ кўчаларида ҳам кексалар учрамасди.

- Колхозда ёши улуғ одамлар... - деб бошлаган гапимни муаллима аёл кулиб кесди:

- Э-э, бу ердагиларнинг кўпи дор тагидан қочганлар-ку! Қайнона-қайнотаси билан келишолмай келганлар... Кейин... уй-жойидан қийналиб келиб қолганлар ҳам бор. Ёшларнинг йўриғи бошқа, кексалар ўрганган жойларини ташлаб кетиши осонмас.

Мени ўйлантираётган саволларнинг жавоби айни мана шу изоҳдан равшанлаша бошлади гўё. Демак, 50-йиллардаги "Мирзачўлни ўзлаштириш" компанияси даврида асосан Андижон, Фарғона, Наманган вилоятларидан "чўлни гулистонга айлантириш учун сафарбар этилган" ёшлар, ёш оилалар мана шу мен кўриб турган одамлар. Ўша пайтда вужуди оташ бу йигит-қизлар, келин-куёвларга поёнсиз кенгликлардан иборат чўлдаги эркинлик нечоғли завқ-шавқ, сурур бағишлаганини тасаввур этиш қийин эмас. Ҳаёт тажрибасига эга бўлмаган, кўпроқ эртанги оқибатдан ҳам кўра бугунги осон ва созини ўйлайдиган, турмушнинг ҳақиқий қийинчиликларини кўрмаган, ҳис этмаган ёшларни кузатиб тургувчи, вақти келганда маслаҳат, танбеҳ берадиган кексалар бўлмаган. Кекса ота-оналари, қайнона-қайноталари, қўни-қўшнию қариндошларнинг синчков нигоҳи, имтиҳонларидан қутулиб олган бу ёшлар колхоз ишида ҳам, маҳаллада ҳам, оилада ҳам ўзларига хон, ўзларига бек бўлиб... Оғизларидан чиққан сўзлардан билиб-билмай қўйган қадамларигача фақат ўзларининг қаричлари билан ўлчаб баҳолаганлар. Шу тариқа, уларнинг табиатидан масъулият, кераклижойда сукут сақлаш, кўпчилик орасида ўзни чиройли тута олиш фазилатлари узоқлашиб бормадимикан? (Лекин Сирдарё, Жиззахнинг асл ерли аҳолиси ҳақида бундай фикр айтиш асло мумкин эмас. Ота-боболари шу ерларда яшаб ўтганлар орасида теран қадриятлар гўзал сифатлари билан сақланган.)

... Истиқлолнинг дастлабки йилларидаёқ Президентимиз асрий қадриятлар, ўзбекона урф-одатлар, миллий ўзликни тиклашни мустақил, ривожланган давлат қуришнинг асосий шартларидан бири деб, бу борада аниқ тадбирлар амалга ошиши учун ўзлари бош бўлган кунлардан юқоридаги бежавоб "оқибат" ҳақидаги фикрларга ёруғлик киргандек бўлди. Ҳа, ҳақиқатан ҳам, миллатимизнинг ўзаро андиша, бир-бирининг обрў-иззатини сақлаш, катталарга ҳурмату кичикларга иззат, муомала, юриш-туриш маданияти, ўзингга раво кўрган яхшиликларни ўзгаларга ҳам соғиниш каби гўзал хислатларини тикламасдан, ҳаёт тарзига айлантирмасдан туриб, ҳақиқий тараққиёт йўлига кириш мумкин эмас. Чунки тараққиёт бекатига бирлашган, бир-бирини қўллаб-қувватлаганларгина ета олади.

Давлатимиз раҳбари республикамизда маҳаллалар тизимини ривожлантириш, жамият ҳаётида маҳалла ўрнини азалий даражасига кўтаришга ҳам алоҳида эътибор, ғамхўрликларни бошлаганларида... ёдимга яна ўша - Меҳнатобод воқеалари тушди. Маҳалласидан узоқлашган, маҳалла қадрию шарафини унутган, маҳалла олдида масъулиятини ҳис қилмаган одам қай даражададир маънавий инқирозга юз тутиши мумкин экан. Кишиларнинг маънавий инқирози - жамият инқирозининг илдизи... Аксинча, маънан юксак шахслар - маданияти, маънавияти ва шуларнинг ҳосиласи бўлмиш иқтисоди юксак жамиятнинг қурувчилари. Шу боисдан ҳам, ҳар биримиз миллий қадриятларни умумбашарий эзгуликлар билан уйғунлаштириб тиклашга, ҳаётимизни барқарор этишга ўзимиз ўйлагандан кўра теранроқ, қатъийроқ, масъулиятлироқ ёндошмоғимиз шарт.

Муҳтарама УЛУҒ

"ҲУШЁРЛИККА ДАЪВАТ"

Муносабат

Менинг она элим! Меҳнаткаш, меҳри дарё заҳматкаш элим! Соддагина кўнгли осмонларга тенг элим!

Дарҳақиқат, сен улуғсан. Сен дунёга келтирган фарзандларинг-да улуғ. Биз олис-олис самоларни забт этмоқни ихтиёр айладик. Бу ихтиёр бизни мунаввар оламга етаклаб, мустақиллигимизни мустаҳкамлаш, жамиятимизнинг ривожи учун курашмоқда, ҳамма ёшларни бир нуқтага жамламоққа чорлаяпти.

Шу муносабат билан Президентимизнинг "Ҳушёрликка даъват" шиори остида Ўзбекистон Ёшларининг "Камолот" жамғармаси ёшларимиз қалбида жамият, элу-юрт, ота-она олдида масъулият уйғотиш, имон ва ирода тушунчаларини мустаҳкамлаш борасида тарғибот-ташвиқот ишларини амалга оширяпти. Бир ҳафта давомида жамғарма ходимлари халқимиз орасида обрў-эътибор қозонган, юксак савияли, юрт, фарзандлар учун жонкуяр инсонлар билан Тошкент вилояти туман ва қишлоқларида бўлиб, халқ билан, ёшлар билан фикр алмашдилар. Уларни қизиқтирган саволларга жавоб бердилар. Улар ёшларимизни - Она Ватанни севишга, ўзлигимизни, оиламизни ардоқлашга, ҳар бир иш олдида ўзгача бир масъулият ҳис этишга, бирдамликка чақирдилар.

"Вужудимиз - боғ! Иродамиз - боғбон! - **дейди Ўзбекистон халқ артисти Афзал Рафиқов.** - Инсон аввало ақл билан иш тутиши керак. Ана шу ақл бизнинг жамики ҳиссиётларимизни тизгинлаб туради. Ақл тизгини узилдими, тамом... Минг афсуслар бўлсинки, 16 февраль воқеалари иштирокчилари ўзбеклар... Эзгу ниятим бу воқеалар такрорланмасин. Шунинг учун биз ёшларни она Ватанимизни, онажонларимизни асрашга, эъзозлашга чақираяпмиз."

Раҳматова Санобар, А.Акромов номидаги жамоа хўжалигида оилавий бригадир:

- Оллоҳга беадад шукрлар бўлсинки, шу кунларга етказибди. Кунлар ўтаверади. Яхши кунлардан ширин хотира, ёмон кунлардан аламли оғриқ қолар экан кўнглингда. Ўша оғриқ бизни ҳамиша сергакликка чақиради. Инсон ўз онасига, фарзандларига ёмонликни раво кўролмаганидек, Ватанимиз, халқимиз бошига ҳам гард қўнишини-да истамаймиз.

Ҳ.Шайхов, фантаст-ёзувчи:

- Биласизми, дунёда минг хил тоифа одам бўлади, баъзилари кишининг қувватини сўриб олади. Яна баъзилари ўзидан қувват тарқатади. Бизнинг асосий мақсадимиз эса инсонни ўзлигини англаш, руҳий, жисмоний тарзда камолотга эриштириш, Оллоҳга яқинлаштириш борасида қувват тарқатишдир.

Нодира Рашидова, шоира:

- "Камолот" охирги пайтларда жуда кўп эзгу ишларни амалга оширяптики, билишимча, жамғарманинг ўз олдига қўйган биринчи мақсади, бу — ёшлар тарбияси. Мени хурсанд қилаётган нарса ҳам шу. Бир ҳафта давомида учрашиб, ҳар бир кишини юртимиз тинчлигини асраш учун ҳушёрликка, фарзандларимизни тўғри тарбиялашга, уларда ватанпарварлик туйғусини кучайтиришга, гўзал фазилатларни улуғлашга даъват этяпмиз.

Дарҳақиқат, эзгуликнинг чеки бўлмаганидек, эзгу ишлар ҳам чегара билмайди. "Камолот"нинг асосий мақсади, шоирамиз таъкидлаганидек, ёшлар тарбияси экан, биз унинг республика қишлоқлари бўйлаб ўтказадиган тарғибот-ташвиқот ишларини қўллаб-қувватлаймиз.

Нодира ҚАЮМОВА,
журналист

СИЗНИ КИМ ДЕБ АТАЙ?

Тилсиз халқ, халқсиз тил бўлмайди. Миллат хулқ-атвори, одат ва анъаналари, ўзлиги тил биландир.

Ҳозирги кунимизда жамоат жойларида юрганингизда, ўзингиз ҳам эътибор берсангиз керак, ўзбек ўғил-қизларининг аксарияти ўзаро гаплашаётганларида бир ўзбекча, бир русча гапирадилар. Айтинг-чи, нима учун қонун-қоидаларни бузганларга жазо берилади-ю, бутун бир тилни бузганларга жазо берилмайди. Энг ачинарлиси, шундай ўзбек оилалари борки, у ерда тарбия кўраётган фарзандлар ўзбек тилида бир оғиз гап айтолмайдилар. Уларни ўзбек халқига мансуб дейишга ҳам тилинг бормайди.

Куни кеча Ўзбекистон телеканалида хорижда бир йил таҳсил олиб келган бир йигит билан суҳбат бўлаётган эди. Ишонасизми, суҳбатни эшитгач, аламимдан йиғлаб юбордим. Йигит ўзини ўзбек деб таништирди. Лекин ўз она тилида худди четдан келган сайёҳлар каби, балки уларчалик ҳам гапира олмаяпти. Ўз-ўзимга дедим: мана шу йигитми, мамлакатимиз шон-шуҳратига ҳисса қўшадиган? Ахир у ўз тилини билмайди, яъни халқини писанд қилмайди-ку... Шунда бир дугонам эсимга тушди. Ёши йигирмада, оилалари 30-йиллари Ўзбекистондан кўчиб кетгани сабабли хорижда туғилиб катта бўлади. Ёши ўн саккизга тўлганда ота-бобосининг юрти - Ўзбекистонга келади. Биласизми, бу қиз ўзбек тилида худди сиз ва мендек бемалол гаплашади ҳам урф-одатларимизни билади. Унинг айтишича, ватанларидан узоқ бўлсалар ҳам, оилада ўз она тилларида — ўзбек тилида сўзлашиб, катта бўлган эканлар.

Ахир халқ билан тил ажралмас тушунчалар экан, ўз халқи тилини билмаганларни қайси миллатга хос деб бўлади?

Шаҳноза ҚАЮМОВА

Тилимиз

ҚОНУННИНГ ТАЪСИРИ КУЧАЙТИРИЛСА...

Ҳадеб бир хил нарса ҳақида фақат гапирилса-да, аммо уни амалга ошириш учун таъсир чоралари кўрилмаса, унинг пировард мақсади қанчалик олий ва эзгу бўлмасин, қонун ҳаётга татбиқ этилмай қуруқ қоғозда қолиб кетаверади. Баъзи қонун-қоидаларнинг амалга ошмаслик сабабларидан бири ана шундадек. Ўзбекистоннинг давлат тили ҳақидаги қонуни, унинг муҳим аҳамияти тўғрисида жуда кўп ва мунтазам тадбирлар ўтказилади, чоралар кўрилади, аммо натижа ҳамон кўнгилдагидек эмас. Ҳар бир чин ватанпарварни изтиробга солувчи мисоллар эса, афсуски, кундалик ҳаётда кўп учрайди. Масалан, молия, алоқа, банк ва солиқ тизимидаги ташкилотларда йўриқномалар, меъёрий ҳужжатлар, маълумотлар, тўлов топшириқномалари, солиқ ҳисоботига дахлдор деярли барча ҳужжатлар ҳали ҳам русча олиб борилади. Буни кўриш учун яқинингиздаги молия ва банк, солиқ, алоқа бўлимларига кириб муомала ҳужжатларини кўрсангиз кифоя, дилингиз хуфтон бўлади. Шаҳардаги баъзи томошагоҳлардаги ёзувларни кўриб, таржимоннинг ихтиросига ҳайрон қоласиз. Масалан, шаҳарнинг қоқ марказидаги Қозоғистон, Нодирабегим видеосалони деворидаги фильм номларининг таржимасини ўқишдан олдин, ҳушдан кетмаслик учун дори ичиб олишга тўғри келади: **"Шоҳ қизлар" (Шалунья), "Қора китоб сотувчи" (Чернокнижник), "Ўйинчилар қироли" (Король игроков), "Ички либоссиз"(Под одеждой ничего).** Энг ачинарлиси, юқоридаги номларни ёздирган раҳбарнинг ўзбеклиги, ўз тилига ўта лоқайдлиги. Менимча, давлат тили ҳақидаги қонуннинг бажарилишидаги бундай бефарқликка маъмурий таъсир чораларини: жарима солиш, такроран атайин қилинса, ҳатто жиноий жавобгарликка ҳам тортиш чораларини қўллаш мақсадга мувофиқ бўларди. Бунинг учун ҳар бир маҳаллий ҳокимиятдаги тил комиссияларига ана шундай чораларни қўллаш ваколатини бериш керак.

Ҳ.АБДУЛМАЖИД

ФАҚАТ АБИТУРИЕНТЛАР ЎҚИСИН!

Даъват

Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра Ўзбекистон Давлат Жаҳон тиллари университетида мамлакатимиз тарихида илк бор янги халқаро журналистика факультети ташкил этилди. Эндиликда ёшларимиз ўз юртимизда беминнат халқаро журналистлик касбини мукаммал эгаллайдиган бўлишди. Бу имконият юраги юрт ишқи, халқ дарди билан ёнган, ўз келажагини журналистлик касбида кўришни истаган ёшларимизга қўл келади.

Халқаро журналистика факультети миллий журналистикамизни сифат жиҳатдан бир неча поғона юқорига кўтаришидан умидвормиз. Чунки бу ерда ўқиш имкониятини қўлга киритган омадли ёшлар инглиз, немис, француз, испан, араб, хитой, япон тилларини чуқур ўрганишади. Бугина эмас, яна журналистлик одоби, халқаро муаммоларни ечиш йўллари, ёзиш услуби, фото, телерадио йўналишидан сабоқлар олишади. Уларга хорижлик мутахассислардан ташқари, етук амалиётчи журналистлар, оммавий ахборот воситалари ходимлари дарс беришади.

Агар сиз журналистиканинг ширин нонини емоқчи бўлсангиз, жаҳонгашталик орзуйингиз бўлса, ўзбек халқаро журналистикасининг келажаги бўлмоқчи экансиз, марҳамат, фурсатни қўлдан бой бермай ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультетига ҳужжатларингизни топширинг. Бу — орзуларингиз рўёби йўлидаги имкониятдир!

Ғ.КОМРОН

"ҲУҚУҚ ВА БУРЧ" ТАНЛОВИГА МАРҲАМАТ!

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди ҳамда Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси "Ҳуқуқ ва бурч" танловини эълон қилади.

Танловга тақдим этилаётган ижодий ишлар /телекўрсатувлар, радио эшиттиришлар/ ҳуқуқий мавзуда бўлиб, ҳуқуқий маданиятнинг ошишига, аҳоли ўртасида хўжалик қонунчилиги ва хўжалик судлари фаолияти тўғрисидаги билим ва тушунчаларни бойитишга, жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш миллий дастурининг амалга ошишига хизмат қилиши лозим.

Шунингдек, танловга тақдим этиладиган ишларда қуйидагиларга эътибор қилиниши сўралади:

- хўжалик суди судлов ишларини юритишнинг тамойиллари;

- хўжалик судлари фаолиятининг такомиллашуви;

- хўжалик суди ва халқаро ҳуқуқ;

- хўжалик судларининг фаолияти, ютуқ ва муаммолари;

- ҳуқуқий маданият ва таълимот;

- хўжалик судларининг дунёвий тажрибалари.

Ғолибларга қуйидаги мукофотлар берилади:

Муаллифларга:

1-ўрин - 20000 сўм
2-ўрин - 15000 сўм
3-ўрин - 10000 сўм

Ҳар бири 5000 сўмдан 8 та рағбатлантирувчи мукофот

Таҳририятлар бўйича

1-ўрин - 50000 сўм
2-ўрин - 40000 сўм
3-ўрин - 30000 сўм

Танловга тақдим этиладиган ижодий ишлар /телекўрсатувлар, радиоэшиттиришлар/ таҳририят тавсияси билан шу йил 31 декабрга қадар қуйидаги манзилда қабул қилинади.

Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси 30, 37-хона.

Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлардаги ижодкорлар ижодий ишларини жойлардаги жамғарма бўлимларига топширишлари мумкин.

Маълумот учун телефонлар:/8 371/ 144-11-30
/8 3712/ 77-14-69

ЙЎҒ-Э! *Алдагани қария яхши!*

Таклиф

ТАНЛОВДА МАРКАЗЛАШГАН ТИЗИМ

ТошДУга 158 балл билан кира олмаган абитуриент, кириш бали 120 бўлган Гулистон университетига киришга ҳақли эмасми?

Мустақиллик йиллари янги демократик давлат қуриш йўлидаги илғор ислоҳотлар даврига айланди. Ислоҳ қилиниши зарур бўлган тармоқлардан бири — таълим соҳасида ҳам илғор, самарадор ва жаҳон талабларига жавоб бера оладиган тизим барпо қилишга бошланди. Ўқув юртларига киришнинг тест усули жорий қилиниши ҳам ана шу одимлардан биттаси ва дастлабкиси эди.

Орадан бир неча йил ўтди. Бу усул ўзини оқламоқда, бўй кўрсатаётган камчиликлар йил сайин бартараф қилинмоқда ҳам. Жумладан, дастлаб икки вариантли, кейинчалик эса кўп вариантли тизимнинг жорий қилиниши амалдаги усулнинг самарадорлигини оширди.

Нафақат тест усули, балки ўқув юртларига қабул жараёни ҳам бутунлигича йил сайин янги шакл-мазмун касб этмоқда. Масалан, янгилик сифатида шартнома билан ўқишнинг қўлланишини олайлик. Тўғри, бошида бу усулда айрим нуқсонлар кўриниб қолди. Дастлабки йилларда шартнома асосида ва грант бўйича қабул қилинган талабаларнинг қабули алоҳида-алоҳида ўтгани боис улар ўртасидаги билим даражаси кескин фарқланиб кетди. Буни 1997 йилги тест синовлари натижаларида ҳам кўриш мумкин. Шу йили шартнома асосида ҳужжат топширганларнинг ҳуқуқшунослик, фалсафа, иқтисод, журналистика (ТошДУ), айрим олий ўқув юртларида инглиз ва немис тиллари, кимё технологияси ва Шарқшунослик институтининг баъзи факультетларидан ташқари ихтисосликларда, билимидан қатъи назар, талабаликка муяссар бўлишди. Грант ва шартномалиларнинг орасидаги тафовутни айрим аниқ рақамларда кўриб чиқсак:

Тошкент давлат университетининг биология факультетига **кириш**: грант — **172.2** балл, шартнома бўйича — **50.4** балл; журналистика факультетига **кириш**: грант — **160.6** балл, шартнома бўйича — **90.8** балл. Ёки Термиз давлат университетига ўзбек филологияси факультетига **кириш**: грант — **136.6** балл, шартнома бўйича — **48.1** балл; фалсафа факультетига **кириш**: грант — **162.6** балл, шартнома бўйича — **96** балл.

Ўтган 1998 йилги қабул жараёнида эса бунга бироз адолат кўзи билан қаралгандай бўлди. Шартнома асосида грант бўйича қабул қилинганлардан кейинги ўринларни олган абитуриентлар олинди. Мисол келтирсак, ТошДУ журналистика факультети сиртқи бўлимига жами 10 та талаба қабул қилинган бўлса, шунинг дастлабки бештаси (синовда 1 - 5-ўринларни олганлар) грант бўйича, яна бештаси (6 - 10-ўринлар) шартнома асосида қабул қилинди. Бу эса, табиий равишда, қабул қилинган талабалар билим даражалари кўрсаткичининг ўсишига олиб келди.

Шу ўринда, олий ўқув юртларига талабалар қабул қилинишини борасида баъзи таклиф ва мулоҳазаларни ўртага ташламоқни лозим топдим.

Маълумки, бугунги тест синовларимиз ягона, марказлашган тизимга эга. Тошкентдаги бўлсин, ё узоқ Нукусдаги ёхуд Термиздаги бўлсин, олий ўқув юртларининг жавоб варақалари бир жойда — марказда текшириб чиқилади. Мана шундай ягона, марказлашган тизим фақат тест синовида эмас, балки талабалар қабул танлови (конкурс)да ҳам жорий қилинса. Яъни республикамиздаги барча олий ўқув юртларига талабалар марказлашган усулда қабул ва тақсим қилинса. Ҳолбуки, бугун барча олий ўқув юртларида бу танлов алоҳида-алоҳида. Бир факультетга ҳужжат топширган абитуриент фақат шу факультетга кириш эҳтимолига эга бўлади. Тушунилиши осон бўлиши учун шундай мисол келтирсак: бир абитуриент ТошДУнинг ўзбек филологияси факультетига ҳужжат топширди. Имтиҳон ўтиб, тест натижалари эълон қилинди. Бу факультетга кириш бали 160 бўлди. Бизнинг абитуриент эса, 158 балл олиб, [illegible]. Аммо бошқа бир олий ўқув даргоҳида, масалан, Гулистон давлат университетининг ўзбек филологияси факультетига кириш балли 120га тенг бўлган ва у ерда шунча балл олган абитуриент талабалик бахтига мушарраф бўлгани ҳолда, бу ерда 158 балл олган бошқаси бундай бахтдан бебахра қолди.

Келинг, тахминий мисолни бир четга суриб қўйсакда, юқоридаги каби аниқ рақамларга мурожаат қилсак. Буни тўртта мутахассислик бўйича икки қабул йили (1997 ва 1998 йиллар) мисолида кўриб ўтамиз.

1.Ўзбек тили ва адабиёти (ихтисослик коди 1007)

1997 йили кириш:

энг юқори Бухоро давлат университетида — 175.4 балл;

энг паст Гулистон давлат университетида — 103.1 балл;

орадаги фарқ — 72.3 балл бўлмоқда.

1998 йили кириш:

энг юқори Бухоро давлат университетида — 170.5 балл;

энг паст Гулистон давлат университетида — 116.9 балл;

орадаги фарқ — 53.6 балл.

2.Математика (ихтисослик коди 1001)

1997 йили кириш:

энг юқори Тошкент Автомобил йўллари институтида — 137 балл;

энг паст Қорақалпоғистон давлат университетида — 75 балл;

орадаги фарқ — 62 балл.

1998 йили кириш:

энг юқори Самарқанд Меъморчилик-қурилиш институтида — 147 балл;

энг паст Гулистон давлат университетида — 75.5 балл;

орадаги фарқ — 71.5 балл.

3.Иқтисод (ихтисослик коди 1016)

1997 йили кириш:

энг юқори Тошкент давлат иқтисодиёт университетида — 185.1 балл;

энг паст Гулистон давлат университетида — 82.9 балл;

орадаги фарқ — 102.2 балл.

1998 йили кириш:

энг юқори Тошкент автомобил йўллари институтида — 188.7 балл;

энг паст Гулистон давлат университетида — 101.8 балл;

орадаги фарқ — 86.9 балл.

4.Юриспруденция (ихтисослик коди 1029)

1997 йил кириш:

энг юқори Тошкент давлат юридика институтида — 197 балл;

энг паст Андижон давлат университетида — 148 балл;

орадаги фарқ — 49 балл.

1998 йили кириш:

энг юқори Тошкент давлат юридика институтида — 203.5 балл;

энг паст Наманган давлат университетида — 171 балл;

орадаги фарқ — 32.5 балл.

Юқоридаги каби рақамларни барча мутахассисликлар бўйича ҳам келтириб ташлаш мумкин. Биз фақатгина талаб анчайин катта бўлган шу тўрт мутахассислик мисолида кўрдик, холос. Бу мутахассисликларга талабнинг қай даражадалигини тасаввур қилишингиз учун яна қуйидаги рақамларни келтирсак:

1997 йили ўзбек тили ва адабиёти ихтисоси бўйича 17 та олий ўқув юртига 4018 та абитуриент ҳужжат топширган. Қабул режаси 544 та. Математика бўйича 38 олий ўқув юртларига 10569 та ҳужжат топширилган. Қабул режаси 3123 та. Иқтисод бўйича 33 та даргоҳга 9545 та ҳужжат топширилган бўлиб, 1758 та талаба қабул қилинган. Юриспруденция бўйича 7 та олий ўқув юртига 4718 та абитериент топширган ва қабул қилиниши керак бўлганлар сони 240 та (Афсуски, юқоридаги кўрсаткичларнинг 1998 йилги маълумотларини қўлга кирита олмадик. Шу боис, 1997 йилги маълумотлар билан кифояланишга мажбурмиз).

Юқорида келтирилган рақамлар таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, олий ўқув юртларига талаба қабул қилиш танловининг марказлашган тизимини яратиш ва жорий қилиш айни муддаодир. Бизда бунга етарли имконият мавжуд. Негаки, бугун Давлат тест маркази томонидан эришилаётган ютуқлар улкан ва улар юқоридаги тизимни яратишга негиз вазифасини ўтай олади.

Хўш, бу тизим қандай бўлиши керак?

Бунда абитуриент маълум бир ўқув юртига бориб ҳужжат топширмайди. У ўз турар жойидаги (туман, шаҳар ёки вилоят марказидаги) қабул комиссиясига ҳужжат топширади. Синовдан ҳам шу ерда ўтади. Синов жараёнида ёки ҳужжат топшириш пайтида абитуриент томонидан "ўқув юрти ва ихтисослик танлаш варақаси" ёки шунга ўхшаш бирор қоғоз тўлдирилади. Бу варақада абитуриент маълум миқдорда (мисол 10 та ё 15 та — тегишли ташкилот томонидан белгиланади), ўзи ўқиш истаги бўлган олий ўқув юрти ва ихтисосликни номини кўрсатади. Бунда ихтисосликнинг турдош ва параллелиги аҳамиятли. Турдош дея бир-бирига яқин ихтисосликлар (иқтисод, халқаро иқтисодий алоқалар каби), параллел деб бошқа-бошқа ўқув юртларидаги ихтисосликларнинг бир хил факультет ва мутахассисликларни келтириш мумкин.

Бу тизимда кириш бали талаб, таклиф ва қабул режасидан келиб чиқиб белгиланади. Табиийки, бундай ҳолатда олий ўқув юртлари ва мутахассисликлар ўртасида кириш балларининг фарқланишини юзага келтиради. Шунга кўра, абитуриентнинг ўқишга кириш эҳтимоли ортади. Яъни 158 балл билан ТошДУ ўзбек филологиясига кира олмаган абитуриент кириш балли кичикроқ бўлган бошқа даргоҳга кириши мумкин бўлади. Олган балли варақасида ўзи кўрсатган ўқув юрти ва ихтисосликларнинг бирортасига ҳам етмаса, унда талабаликка қабул қилинмайди.

Шундай ёки шунга ўхшаш тизимлар дунёнинг бир қанча давлатларида жорий қилинган ва ҳозирги кунда қўлланиб келинмоқда...

Дарвоқе, бундай ягона, марказлашган тизимни жорий қилиш билан нимага эга бўламиз?

Назаримда, **энг асосийси**, кундан-кунга янгиланаётган давлатимиз билимли, етук кадрларга эга бўлади. Ўқишга фақат илм олиш, етук мутахассис бўлиш истаги билан ёнаётганлар кира оладилар, холос. Бугунгидек, баъзи ёшларга ўхшаб, "конкурси кичик" ўқишларга ҳужжат топширишларга чек қўйилади.

Иккинчидан. Ўқиш ва ўқитиш тизимида илгарилаш, ўсиш юз беради. Талаба ва ўқитувчилар ўртасида бир-бирига талабчанлик ортади. Олий ўқув юртлари ўртасида яхши маънодаги рақобат юзага келади. Айни пайтда, улар орасидаги талабаларнинг билим савиялари фарқлилиги камаяди.

Учинчидан. Абитуриентларнинг марказга ёки айрим олий ўқув юртларига "оқиши"нинг олди олинади. Тан олишимиз керак, гарчи сўнгги йилларда сусайган бўлса-да, марказга, хусусан, Тошкентдаги олий ўқув юртларига интилиш кучли. Юқоридаги тизимга кўра талабалар тақсимоти ҳам уларнинг синовдан олган балларига қараб, уларнинг амалга оширилиши оқибатида бунга ҳам чек қўйилади.

Тўртинчидан. Абитуриентларнинг ўқишга кириш эҳтимоли кескин ортади. Ҳозир битта — фақат ҳужжат топширган факультетигагина кириш эҳтимолигагина эга бўлган абитуриент, мазкур ҳолатда белгиланган ўқув юртлари сонига қараб, анча катта имконият эгаси бўладилар. Ўқув юрти ва ихтисослик танлаш варақасида 10 та вариант кўрсатилса, бу эҳтимол 10 баробарга, 15 та кўрсатилса, 15 баробарга ортади.

Бешинчидан. Абитуриентларнинг бир жойдан иккинчи жойга бориб ҳужжат топширишлари билан боғлиқ барча харажатлар, уларнинг ўша жойда яшашлари ва ҳоказолар томонидан ота-оналарга ҳам, абитуриентларнинг ўзларига ҳам анча енгиллик яратилган бўларди. Сир эмаски, бугун абитуриентларнинг вилоятлардан келиб, шаҳарларга, хусусан, Тошкент шаҳрига жойлашишлари анча қийин. Ётоқхона фақат ҳужжат топширган абитуриентларга берилишини, ҳужжатлар камдан-кам ҳоллардагина бирданига қабул қилинишини ҳисобга олсак, турар жой ҳам муаммога айланади. Бу ҳол абитуриентнинг сарсон-саргардонлигидан бошқа нарса эмас.

Олтинчидан. Мамлакат бўйлаб кадрлар тақсимланиши муаммоси ва шаҳарлар урбанизациясининг олди қисман олинган бўларди. Бу жуда ойдин масала. Бугун Тошкентнинг ҳар томонлама ўсиши катта. Чунки етук кадрлар шу ерда тўпланмоқда. Вилоятдан келганлар бу ерда қоляпти, бироқ Тошкентдан вилоятларга, четга чиқиб ўқиб, ўша ернинг хўжалиги, илм-фани ривожига ҳисса қўшиш ҳоллари оз. Янаям аниқроғи, пойтахтлик узоқ вилоятга ўқишга кетибди, деган гап мутлақо кулгили. Биз таъкидлаётган кадрлар тақсимланиши ҳудудларнинг ҳам маданий, иқтисодий ва бошқа йўналишларда ривожланишига бевосита ижобий таъсир кўрсатади, деб ўйлайман.

Юқоридаги тизимнинг афзалликлари ифода этилган мисраларни бугунги кунимиз шарт-шароитидан келиб чиқиб, янаям кўпайтириш мумкин. Аммо имкониятларимиз даражасида шулар билангина кифояландик.

Шерзод САЙДАЛИЕВ,
"Ҳуррият"нинг махсус мухбири

Таълим

МИЛЛИЙ КАДР — МИЛЛИЙ ҚАДР

Бугунги кунда малакали кадрлар тайёрлаш энг долзарб масалалардан бири ҳисобланади. Кадрлар, асосан, олий ўқув юртларида тайёрланишини ҳисобга оладиган бўлсак, уларнинг сифати профессор-ўқитувчиларнинг малакасига, уларнинг қандай билим ва тарбия беришларига бориб тақалади. Маълумки, олий ўқув юртларидаги дарсларнинг аксарияти маъруза ва амалий машғулот (семинар) кўринишида олиб борилади. Маъруза пайтида талабалар фақат тинглайдилар ва конспект оладилар, яъни котиблик қиладилар. Конспектда мавзуга доир керакли маълумотлар қайд этилгани учун кутубхонага бориб адабиётлар билан ишлаш зарурати камайиб боради. Қарабсизки, талаба ялқовлик кўчасига кириб қолади.

Фикримча, дарсларни маъруза шаклида эмас, савол-жавоб тарзида ташкил этган маъқулроқ. Бунда биринчи дарсдаёқ талабанинг қўлига куни ва дарс мавзуси тўлиқ кўрсатилган, фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати келтирилган дарс режасини тутқазиш зарур. Талаба кутубхонага бориб, ана шу режа асосида адабиётлар билан танишсин, дарсга мустақил тайёрланиб, ўқитувчиси билан баҳс-мунозарага киришишга бел боғласин. Ана шунда у ўз устида мустақил ишлашга, мустақил фикр юритишга, мулоҳазакор бўлишга ўрганади. Бу усулнинг яна бир афзал томони шундаки, талабада нотиқлик санъати ҳам ривожланади, ўз фикрини эркин баён этишга одатланади.

Яна бир муҳим масала - ўқув дастури, уни режалаштириш ва дарс соатларининг ҳажми ҳақида. АҚШ университетларида таҳсил олаётган шогирдларимдан бирининг ёзишича, у ерда кун бўйи олтита фан ўқитилар экан. Ҳар бир фанга учтадан кредит, яъни уч соатдан дарс эшитиш ҳуқуқи берилиб, ҳафтасига дарслар сони ўн саккиз соатдан ошмас экан. Бир дарс эллик дақиқадан иборат. Дарслар соат ўн бирда бошланиб, уч-тўрт соат давом этади. Ҳафтасига беш кун ўқиш, икки кун — дам олиш куни. Дарсга қатнашиш ихтиёрий. Мустақил тайёрланиш керак. Ҳар бир талабанинг қўлида қайси фандан нима топшириши ҳақида тўлиқ маълумотлар мужассамланган дастур бўлади. Тайёргарлик кўргач, домланинг бўш вақтини топиб, келиб топшираверади. Аммо бир фандан топширмагунча бошқа кредит ололмайди. Йил давомида режадаги фанлар бўйича барча топшириқларни бажаролмаса, кейинги йил қайта пул тўлаб, янгидан ўқийди. Ҳар ҳафтада бир марта барча талабалар учун, америкалик ёки хорижлик бўлишидан қатъи назар, инглиз тилидан ёзма иш (иншо) ёзишлари шарт қилиб қўйилган.

Хўш, бизда-чи? Ҳафтада олти кун ўқиш бўлади. Кунига олти-саккиз соатдан дарс. Фанлар сони ўнтадан ўн бештагача: гоҳида синов дафтарчасига сиғмай кетади! Америкалик талаба ҳар бир соатга ажратилган дарс мавзусини ўзлаштириш учун уч соатга яқин вақт сарфласа, ўн саккиз соатни ўзлаштириш учун камида эллик соат вақт керак бўлади. Бизда ҳафтасига ўттиз олти соатдан дарс бўлишини эътиборга олсак, уларнинг ҳар бирига икки соатдан вақт ажратилганда ҳам, талабанинг дарсга тайёрланишига етмиш икки соат вақт кетади. Хўш, бу - талабанинг ёшига, миясининг қабул қилиш имкониятига тўғри келармикин? Бундан ташқари, ўн етти-ўн тўққиз ёшли йигит-қизларнинг бошқа эҳтиёжлари йўқми? Улар турли иқтисодий ва сиёсий ахборотлардан бохабар бўлишлари, маданий ҳордиқ чиқариши ва спорт билан шуғулланишлари зарур эмасми?

Фикримча, вазиятдан чиқишнинг иложи битта - дарслар сонини камайтириш. Бунинг учун бир-бирини такрорлайдиган фанларни бирлаштириш, мутахассисликдан йироқ ҳамда унчалик илмий қиймати бўлмаган фанлардан воз кечиш лозим. Шунда талаба ҳар соҳадан бир шингилдан оламан, деб натижада ҳаммасини бой бермасдан, бир соҳани мукаммал эгаллаб, юқори малакали кадр бўлиб етишади.

Одатда университет битирувчиларига икки хил - оддий ва имтиёзли дипломлар берилади. Назаримда, бу ерда бироз адолатсизликка йўл қўйилаётгандек. Нима учун фақат уч баҳога ўқиган ҳам, тўрт-беш баҳога ўқиган ҳам бир хил диплом олиши керак? Агар фақат уч баҳога ўқиган талабага III даражали, уч-тўртга ўқиганга II даражали, тўрт-бешга ўқиганга I даражали ва фақат беш баҳога ўқиган талабага имтиёзли диплом берилса, дипломнинг қадри яна ортган бўлар эди. Талабаларнинг билимга интилиши кучайиб, улар орасида рақобат вужудга келар эди.

Бир неча йилдирки, талабалар билимини баҳолашда рейтинг тизимидан фойдаланилмоқда. Тажрибадан келиб чиқиб шуни айтиш мумкинки, бу усулнинг ижобий томонлари билан бирга нуқсонлари ҳам кўп. Масалан, балл тизимининг турли-туманлиги. Бир кафедрада максимал балл 32 бўлса, иккинчисида 48, яна бирида 72 ва бошқа кафедраларда 100 балл. Бундай хилма-хиллик талабаларда турли тушунмовчиликларга олиб келса, ўқув бўлимидагилар учун эса чалкашликлар келтириб чиқаради. Булардан қутулишнинг ягона йўли - ҳамма жойда бир хилдаги балл тизимини жорий қилишдир.

Аслида рейтинг усулини қўллаш — компьютерлаштирилган тизимга хос. Шуни ҳисобга оладиган бўлсак, фикримча, ўзимизнинг тўрт балли тизимга қайтганимиз маъқул. Фақат баҳолашни 2,3,4,5 тарзида эмас, балки 2,01дан бошлаб 4,99 ва 5 гача бўлган тизимда амалга оширишимиз керак. Шундай қилинганда ҳам баҳолашдаги узвийлик сақланган бўларди, ҳам ҳеч қандай чалкашлик келиб чиқмасди, ҳам компьютерлар учун қулай бўлар эди.

Рейтинг тизими яхши ниятлар билан ишлаб чиқилган, бироқ шошма-шошарликка йўл қўйилган. Мавжуд шароит ва имкониятлардан келиб чиқилмаган. Америка университетларида ҳар бир профессор ёки ўқитувчининг алоҳида ўз хонаси, хонада эса барча зарур китоблар билан тўлдирилган жавонлар, телефон, аудио, видео аппаратларидан тортиб комьютергача - барча керакли нарсалар муҳайё. Бизда эса жиҳозлар у ёқда турсин, хонанинг ўзи ҳам йўқ. Ўқитувчи ҳар бир талаба билан, ҳеч бўлмаса, ҳафтада бир марта учрашиши, ёзма иш ёздириши, консультация ўтказиши, саволларга жавоб бериши, яъни талабалар билан муттасил ишлаши керак. Энди талабанинг ҳар куни олти-саккиз соат ўқишини, ҳафта давомида ўн бешга яқин фандан дарс эшитишини, домлада эса бундай талабалардан 60-80 таси мавжудлигини ҳисобга оладиган бўлсак, тўла маънодаги рейтинг тизимини жорий қилиш учун бу йўлдаги анча-мунча муаммоларни ҳал қилиш зарурлиги аён бўлади.

Агар биз юксак маънавиятли кадр фақат эгнига қора костюм, оқ кўйлак кийган, бўйнига галстук тақиб олган, олифтагарчиликдан бошқа нарсани билмайдиган, шунчаки диплом учун ўқийдиган талабадан эмас, балки эгнида оддий уст-бош бўлса ҳам мустақил фикрлайдиган, ўз нуқтаи назарини қатъий туриб ҳимоя қила оладиган, диний ва ахлоқий эътиқоди кучли, мустаҳкам иродали, фақат тинимсиз изланишлар, бедор тунлар эвазига ҳалол баҳога ўқийдиган талабалардангина етишиб чиқиши мумкинлигини инобатга оладиган бўлсак, ўз иш фаолиятимизни ана шу мақсадларга қаратмоғимиз зарур. Ватан биздан фақат шундай кадрларни кутади.

Носир ЗОКИРОВ,
Тошкент давлат иқтисодиёт университети доценти

Оғриқ

ҚОРА ТАМҒА

у нимага ишора?

Яқинда Андижондан мактабда бирга ўқиган синфдошим келиб қолди. Шаҳарни айландик. Ўзимча пойтахтимизнинг диққатга сазовор жойларини кўрсатган бўлдим. Сайрдан сўнг кечгача суҳбатлашиб ўтирдик.

- Ҳа, Тошкент жуда чиройли экан, - деди у сайр давомида кўрган замонавий бинолар, хилма-хил хиёбонларни эслаauthor.

- Тўғри, Тошкент жуда чиройли. Агар шаҳарда бир ой бўлмасанг, қайтиб келганингда уни танимай қоласан. Ҳозир бу ерда қурилиш бўлаётган жойлар шундай кўпки, улар битгандан кейин пойтахтимиз қандай гўзал бўлишини тасаввур ҳам қилолмайман. Сен қандай деб ўйлайсан, собиқ иттифоқ пайтида ҳам шундай қурилишлар бўлганмикан?

- Билмадим. Давлатимиз мустақил бўлганда биз 10 ёшда эдик. Иттифоқ пайтида эса бундай қурилишларга аҳамият берадиган даражада эмасдик. Қолаверса, у пайтда биз ҳали бир марта ҳам Тошкентга келмагандик. Лекин шу нарсани аниқ биламанки, агар ўша пайтда қурилишлар шундай кўп ва тез суратда бўлган деб ҳисобласак ҳам, улар орасида катта фарқ бор.

- Қандай?

- У пайтда бундай иншоотлар бизнинг давлатимиз ва бизнинг давлатимизга ўхшаган иттифоқ таркибидаги бошқа мустамлака давлатлардан тортиб олинган бойликлар ҳисобига қуриларди. Ҳозир эса , ундай эмас.

Мана бу музейни ўзимизнинг ўзбек усталари барпо қилган. Қара, қандай миллийлик мужассам. Ана, бобомизнинг ҳайкалига яхшилаб қарагин. Амир Темур қалбида туғён урган ғурурни бундан бошқа ҳайкал ўзида акс эттира олмаса керак.

- Ҳа, - дедим мен ҳам ҳайкалга тикиларканман, завқланиб.

- Лекин бир нарса кўнглимни хира қилди, - деди у жиддийлик билан.

- Нима? - сўрадим ҳайрон бўлиб.

Шу хиёбонни ўраб турган панжараларнинг ҳар иккитасидан бирида СССРнинг герби, қолганларига ўроқ ва болға акси туширилган экан.

- Тўғрисини айтсам, мен кўрмаган эканман, - дедим лоқайдлигимдан уялиб.

Дўстим билан хайрлашгандан сўнг атайин хиёбонга қайтиб келдим.

Ҳа! Пойтахтимизнинг қоқ марказида жойлашган, унинг ҳуснига ҳусн қўшиб турган Амир Темур хиёбони босқинчилик белгиси бўлган **СССР герби** ва бутун бошли халқларни алдаш воситаси бўлган "ишчи ва деҳқон" /кейинчалик бу халқларнинг яшаш тарзи ҳатто шу номга ҳам жавоб бермай қўйган эди/ ларнинг белгиси, "буюк доҳий"нинг севимли тимсоли **ўроқ ва болға** тасвири туширилган панжаралар билан ўралган эди.

Наҳотки? Наҳотки кўрмаган бўлсам-а? Кунига неча марта бу ердан ўтаман. Дарҳақиқат, бу ердан 20 дан ортиқ йўналишдаги автобуслар, троллейбуслар қатнайди. Наҳотки бошқалар ҳам умуман эътибор бермаган бўлса?!

Хиёбон олдида савлат тўкиб "Ўзбекистон" меҳмонхонаси турарди. Балки чет эллик меҳмонлар ҳам кўргандир? Ҳа, албатта. Андижондан келган менинг танишим бир қарашда илғаган, тарихда машъум из қолдирган бу қора тамғани чет элликлар кўрмайдими?

Ботиржон ҒОФУРОВ

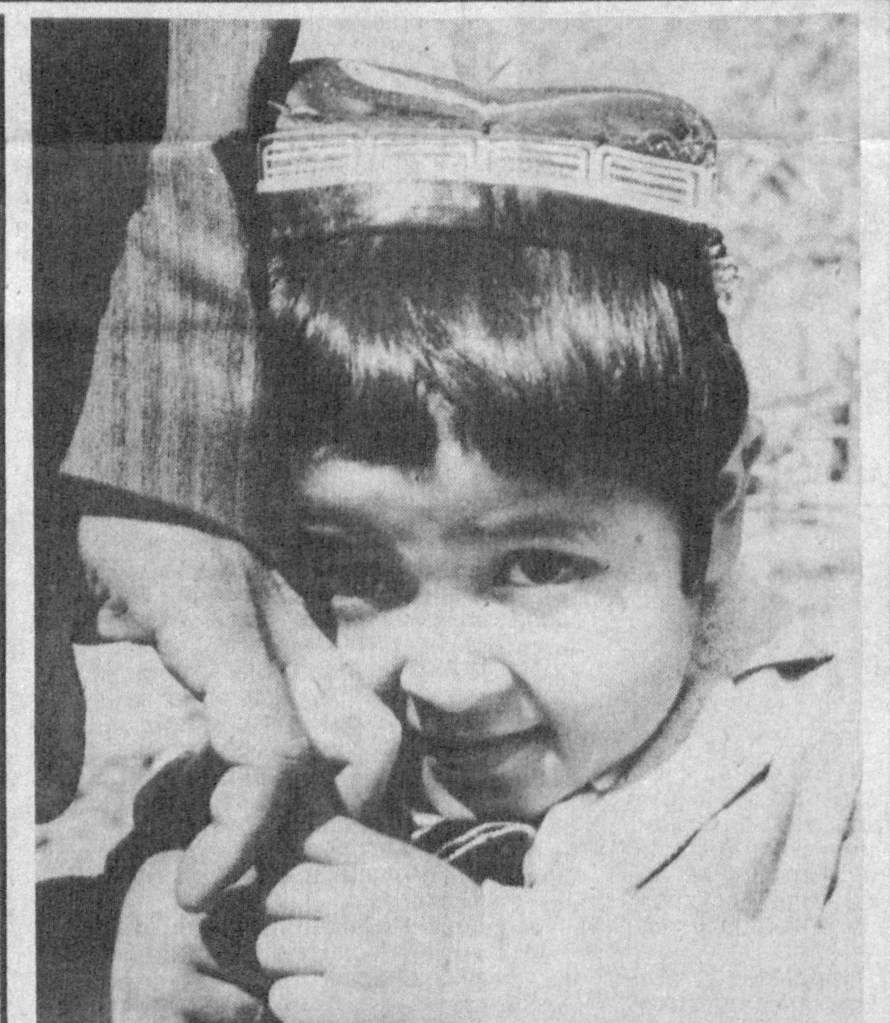

Келажакка мўралаётган бола

"ХОРАЗМДА ҚОНУН НЕЧТА?.."

("Ҳуррият". 1999 йил 7 апрель)

Жавоб

Вилоят прокуратураси томонидан газетанинг 7 апрел сонида чоп этилган "Хоразмда қонун нечта?" сарлавҳали мақола кўриб чиқилди.

Мақолада вилоят судининг биринчи босқичида кўриб чиқилган даъвогар Досчанова Саодат, Бобожанов Бобожонларнинг жавобгари Рўзметов Каримга нисбатан нотариал ҳаракатни бекор қилиш, уйдан чиқариб, уйга киритиш, жавобгар Рўзметов Каримнинг Бобожанов Бобожонни уйдан чиқариш ҳақидаги қарши даъвоси бўйича фуқаролик ишининг аҳволи ёритилган.

Шу муносабат билан ушбу фуқаролик иш билан танишиб чиқилганда тубандагилар аниқланди:

Ушбу фуқаролик иши Хоразм вилоят судида биринчи босқичда кўриб чиқилиб, 30.12.98 йил кунидаги ҳал қилув қарори билан даъвогарлар Досчанова Саодат, Бобожанов Бобожонларнинг даъво аризасини қаноатлантириб, жавобгар Рўзметов Каримнинг қарши даъвосини рад қилган.

Вилоят судининг юқорида қайд қилинган қароридан норози бўлган жавобгар Рўзметов Карим 14.01.99 йилда кассация тартибида шикоят бериб, 660 сўм давлат божи тўлаган.

Жавобгар Рўзметов Каримнинг кассация тартибидаги шикоятига биноан фуқаролик иши кассация тартибида кўриб чиқишлик учун 23.03.99 й. куни Республика Олий судига юборилган.

Жавобгар Рўзметов Карим томонидан давлат божи кам тўланганлиги сабабли Республика Олий судидан вилоят судига фуқаролик иши қайтадан келиб тушган.

Вилоят суди томонидан 25.03.99 й. куни жавобгар Рўзметов Каримга, давлат божи кам тўланганлиги учун фуқаролик иши Республика Олий судининг фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатида кўрилмасдан қайтиб келганлиги билдирилиб, давлат божининг қолган қисмини тўлашлик маълум қилинган.

Шунга биноан жавобгар Рўзметов Карим 06.04.99 й. куни 9700 сўм миқдорида давлат божининг бир қисмини тўлаб, давлат божининг қолган қисмидан озод қилишликни сўраб вилоят судига ариза берган, вилоят судининг ажрими билан жавобгар Рўзметов давлат божининг қолган қисмини тўлашдан озод қилинган.

Вилоят суди томонидан фуқаролик иши 20.04.99 й. куни Республика Олий судининг фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатига кассация тартибида кўриб чиқишлик учун юборилган.

Ўзбекистон Республикасининг "Давлат божи тўғрисида"ги қонунининг 1-моддасида кўрсатилишича, ўзларининг манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилувчи жисмоний шахслар давлат божи тўловчилар деб ҳисобланади. Шу қонуннинг 2-моддасида эса давлат божи судларнинг қарорлари юзасидан бериладиган кассация ва назорат тарзидаги шикоятлар учун ундирилиши кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Давлат божи ставкалари ҳақида"ги 03.11.94 йилдаги 533-сонли қарорининг 1-банди "а" ва "ж" кичик бандларида, даъво аризасидан даъво баҳоси энг кам иш ҳақининг 80 баробаридан кўп бўлганда даъво баҳосининг 20 фоизи миқдорида, судларнинг қарорларига кассация шикоятидан эса даъво аризаси берилганида тўланадиган ставканинг 50 фоизи миқдорида давлат божи тўланиши белгиланган.

Вилоят судининг ушбу фуқаролик иши юзасидан 30.12.98 й. куни чиқарган ҳал қилув қарорининг қонунийлиги Республика Олий судининг фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатида кўриб чиқилиб, вилоят судининг ушбу қарори тўғри ёки нотўғрилиги маълум бўлади.

О.У.ХАЙТБАЕВ,
Хоразм вилоят прокурорининг ўринбосари, адлия катта маслаҳатчиси

"ГАЗЕТА ГАЗЕТХОНГА ЕТИБ БОРСИН!"

("Ҳуррият", 1999 йил 26 май, 21—сон)

"Фарғона почтаси" акциядорлик жамияти рўзноманинг 21-сонида "Газета газетхонга етиб борсин!" сарлавҳаси остида чиққан мақолани атрофлича ўрганиб чиқиб, қуйидагиларни маълум қилади:

Ёзёвон тумани почта алоқаси филиалида обуначиларга даврий нашрларнинг ўз вақтида етказилиши бўйича акциядорлик жамияти масъул ходимлари томонидан ўтказилган текширувларда ўтган 1998 йил ва жорий йилнинг беш ойи давомида обуначилар томонидан даврий нашрларнинг етказиб берилишига доир ҳеч қандай шикоят тушмаган. Сойбўйи алоқа бўлими хизмат кўрсатаётган ҳудудда истиқомат қилувчи обуначилар томонидан ҳам бирорта шикоят тушмаган.

Мақолада кўрсатиб ўтилган ҳолатлар бўйича ўтказилган текширувлар натижасидан маълум бўлдики, ҳақиқатдан ҳам собиқ алоқа бўлими бошлиғи И.Усмоновнинг ўз ўрнига қўйилиши бўйича ёзилган талабнома Ёзёвон туман почта алоқаси филиалига ва туманнинг Сойбўйи қишлоқ фуқаролар йиғинига келиб тушган. Ушбу талабнома Сойбўйи қишлоқ фуқаролар йиғинида маҳалла фуқаролар вакиллари ва талаб қилган фуқаролар иштирокида кўриб чиқилган. Йиғилишда собиқ алоқа бўлими бошлиғи И.Усмонов ҳозирда бошқа жойда ишлаётганлиги туфайли алоқа бўлими бошлиғи вазифасига қайтишга розилик бермаганлиги ва бу тўғрида ҳеч кимга шикоят қилмаганлигини маълум қилди. Алоқа бўлими бошлиғи вазифасидан И.Усмонов 1997 йил 1 ноябрдаги берган аризасига асосан вазифасидан озод қилинган.

Шикоятни йўллаган фуқаро Нуриддин Ҳайдаров(Нурбек Раҳим) 1999 йил учун вилоятнинг "Меҳр ёғдуси" рўзномасига обуна бўлган. Ушбу рўзномани обуначи ўз вақтида олаётир. "Ҳуррият" рўзномасининг обуна баҳосига келсак, "Ўзбекистон почтаси" Давлат акциядорлик компаниясининг "Матбуот тарқатиш маркази" акциядорлик жамияти томонидан тақдим этилган каталогга асосан якка обуначилар учун бир ойга каталог нархи - 53 сўм, обуна баҳоси - 68 сўм 60 тийин, олти ойга каталог нархи - 318 сўм, обуна баҳоси - 411 сўм 60 тийинни ташкил қилади.

Ёзёвон туман почта алоқаси филиали обуна йўриқчиси У.Тўхлиев тўғри маълумот берган.

"Фарғона почтаси" акциядорлик жамияти филиалларида даврий нашрларнинг обуначиларга назорат муддатларида етказиб берилиши доимий назорат остига олинган. Шунингдек, жойларда 1999 йилнинг иккинчи ярим йиллигида даврий нашрларга обуна давом этмоқда.

Н.К.КАРИМОВ,
"Фарғона почтаси" АЖ директори

Таҳлил

АФҒОНИСТОН – "КАТТА ЎЙИН" ҚУРБОНИ

Хайрулло УМАРОВ

Афғонистондаги фуқаролар уруши деярли 20 йилдан бери жаҳон ҳамжамиятини ташвишга солмоқда. Ушбу муаммо дунёнинг турли мамлакатларидаги сиёсий доираларда кўтарилган бўлиб, мазкур уруш минтақавий хавфсизлик масалалари билан чамбарчас боғлиқдир, ўз ўрнида чегарадош Ўзбекистон ҳам бундан мустасно эмас. Зеро, Афғонистон ва Тожикистондаги уруш Ўзбекистонга нафақат сиёсий, балки иқтисодий ва маънавий жабҳаларда ҳам салбий таъсир кўрсатиши табиий.

Бу муаммони ҳал этишдан аввал унинг қаердан пайдо бўлганлиги ва тарихий илдизларини кўриб чиқиш лозим. Бугунги кунда Афғонистон геополитик нуқтаи назардан манфаатлар кесишган ҳудуд бўлиб, энг аввало ҳозирги икки давлат - АҚШ ва Россия, қолаверса, унга чегарадош давлатлар манфаатларининг айнан Афғонистон ҳудудида кесишганлигидир.

Сиёсий — тарихий шароит

Тарихий нуқтаи назардан қарайдиган бўлсак, Афғонистон Россия Федерациясининг Марказий Осиё минтақасига нисбатан сиёсатининг таркибий қисми бўлиб, мазкур ҳудудда Россия Федерациясининг манфаатлари асосий омил ҳисобланади. Бундай дейишга сабаб борми?

Агар ўтмишга назар солсак, XV асрда Россия, аниқроғи Рус давлати олдида икки мақсад: биринчидан, феодал тарқоқликни тугатиш, иккинчидан, буфер ҳудуд бўлиб қолмаслик учун ислом дини маданияти ва маънавиятидан устивор қилиб белгиланган. Бугунги кунда баъзи россиялик сиёсатчилар томонидан Россияни Византия империясининг, яъни иккинчи Рим империясининг меросхўри эканини билдирилмоқда. Барчага аёнки Византия христианлик динининг маркази ҳисобланган. Шу сабабли Марказий Осиё давлатларига нисбатан Россия сиёсатини уч босқичга ажратиш мумкин:

Биринчи босқич - Рус давлатининг татар давлатлари бўлмиш Қозон, Идил-Урал, Астрахан, Қрим хонликлари устига ҳарбий юриши ва уларга нисбатан кескин сиёсатда бўлиши.

Иккинчи босқич, Россия империясининг Марказий Осиёга юриши. Бу даврда ҳам маҳаллий миллатни "дин тазйиқидан қутқариш" мақсадида араб ёзувидаги китобларни "дин" ниқоби остида йўқ қилишга, ислом мафкураси ва маънавиятидан қайтариш мақсадида руслаштириш сиёсати амалга оширилади.

Учинчи босқич, Совет Иттифоқининг Афғонистон ҳудудига қўшин киритиши. Маълумки, Пётр I ўзининг 14 васиятидан бирида Россия давлати учун Ҳинд океанига чиқиш устивор сиёсат бўлишини лозимлигини қайд этиб ўтади.

Лекин Совет Иттифоқининг парокандаликка учраши юқорида айтиб ўтилган буфер ҳудудининг акс ҳаракатланишига сабаб бўлди. Тан олиш керакки, мазкур буфер ҳудуд бугунги кунда муқим ҳолатга келмаган ва бунинг исботи сифатида Афғонистон муаммосини кўришимиз мумкин.

Афғонистон муаммосини ҳам уч даврга ажратиш мумкин:

Биринчи давр, Совет Иттифоқи чекланган ҳарбий қўшинларининг Афғонистонга киритилиши ва 10 йиллик уруш.

Иккинчи давр, Совет Иттифоқи ўз қўшинларини Афғонистон ҳудудидан олиб чиққандан кейинги давр.

Учинчи давр, 1994 йилдан кейинги давр, яъни жаҳоннинг йирик давлатлари манфаатларининг ушбу ҳудудда кесишганлиги.

Чекланган ҳарбий қисмларнинг Афғонистонга киритилишини СССР дипломатиясининг хатоси деб қараш мумкин. Бу ҳақда оммавий ахборот воситаларида кўплаб илмий-тарихий мақолалар чоп этилган бўлиб, мазкур давр кенг ёритиб берилган.

Иккинчи даврда, яъни Совет Иттифоқи ҳарбий қўшинлари Афғонистон ҳудудидан олиб чиқилганидан сўнг мамлакатда ҳокимиятни эгаллашга қаратилган гуруҳбозлик уруши авж олади ва бу даврда мухолифат вакиллари маълум мақсадларга қаратилган вақтинчалик иттифоқлар тузишар ва қисқа фурсатларда тарқалиб кетишарди.

Учинчи давр, 1994 йилдан кейинги давр, жаҳоннинг йирик давлатлари манфаатлари билан боғлиқ. Бу ўринда, нега айнан 1994 йилдан деган ҳақли савол туғилиши мумкин.

Ўйин бошида турганлар

Маълумки, 1994 йил баҳор ойларида Женевада Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик ташкилотининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтади. Мазкур учрашувда ички низоларни (1993 йил октябрь ойи воқеалари) ҳал этиб олган ва ҳокимият тепасида мустаҳкам ўрнашиб олган Россия Федерацияси президенти Б.Ельцин билан АҚШ президенти Б.Клинтон икки давлат манфаатлари ва мақсадлари мос келмаганлиги сабабли (Болқон муаммоси ва Судан масаласи юзасидан) кескин мунозара юритадилар ва "икки томонлама муносабатларни янги босқичга кўтариш" мақсадида икки давлат раҳбарлари ўша ернинг ўзида махсус белгиланган жойда яккама-якка суҳбатлашадилар. Мазкур учрашувни журналистлар "икки давлат ўз таъсир доираларини белгилаб олдилар ва ўз манфаатлари хусусида фикр алмашдилар", деб баҳолайдилар. Яъни, АҚШ Босния-Герцоговина ва Судан масалалари борасида "эркин" сиёсат юритадиган бўлса, Россия "таъсир доираси"га эса Болтиқбўйи республикаларидан ташқари собиқ иттифоқ республикалари кириши ҳақида фикр билдирадилар. Бу эса, албатта, ҳар қандай мезонларга, хоҳ халқаро ҳуқуқ бўлсин, хоҳ демократик тамойилларга бўлсин, тўғри келмайди.

Шундан сўнг бир оз фурсат ўтгач, 1994 йилнинг ёз ойларида Б.Ельцин тўрт қисмдан: сиёсий, иқтисодий, ижтимоий-маънавий ва ҳарбий бўлимлардан иборат 940 сонлик "Россия Федерациясининг Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига нисбатан стратегик йўналишлари" директивасини имзолайди. Ўз ўрнида АҚШ президенти ҳам Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик ташкилотининг навбатдаги мажлисидан қайтгач, Хавфсизлик Кенгаши мажлисини чақиради ҳамда "АҚШнинг РФга нисбатан асосий йўналишлари ва ташқи сиёсий муносабатларни янги босқичга кўтариш" масаласи муҳокама қилинади ва бу борада керакли ҳужжат тайёрланади.

Мазкур ҳужжатда Кавказ ва Марказий Осиё республикаларида ғарб маданиятига асосланган демократик тамойилларни қарор топтириш, уларни жаҳон мамлакатлари билан иқтисодий алоқаларини тиклашда мадад бериш, мазкур ҳудудда мавжуд бўлган энергетика ва ёқилғи заҳираларини қайта тақсимлаш масалалари кўриб чиқилади.

1994 йилгача Марказий Осиё давлатларининг геосиёсий ҳолатлари ва геоиқтисодий нуқтаи-назардан ривожланишлари бевосита Россия Федерацияси сиёсати билан боғлиқ бўлиб, бу ҳол ўз ўрнида ушбу давлатларнинг ички ва ташқи сиёсатларига салбий таъсир кўрсатиши табиий эди.

Шу сабабли Ўзбекистон Республикаси Президенти И.Каримов, қолаверса бошқа сиёсатчилар бу каби салбий омилларни бартараф этиш ва Марказий Осиё давлатларининг жаҳон бозорига чиқиши учун қисқа йўл ҳисобланган ва геосиёсий нуқтаи-назардан "Марказий Осиё дарвозаси", деб аташ мумкин бўлган Афғонистон ҳудудидаги 1988 йилдан бери давом этиб келаётган ички низони тугатиш лозимлиги хусусида фикр билдирадилар.

Афғонистонда тинчликни ўрнатиш ва Марказий Осиё давлатларининг Афғонистон ҳудуди орқали жаҳон коммуникация тармоқларига боғланиши мазкур ҳудудда Россия таъсирининг сусайишига олиб келади. Шу сабабли, бугунги кунда Афғонистон муаммосига тааллуқли бўлган давлатларни икки тоифага, яъни, биринчидан, Афғонистон ҳудудида ҳарбий низолар давом этиши (ёки ҳокимият тепасига ўзига содиқ бўлган шахснинг келиши), ва иккинчидан, Афғонистон урушининг буткул тугашидан манфаатдор бўлган давлатларга ажратиш мумкин.

Шу ўринда конфликтология фанида бор бўлган назарияни айтиб ўтиш жоиз, яъни, бирор-бир давлат ичида қарама-қарши кучлар нисбати 50 фоизга 50 фоиз бўлса, у ҳолда бу мамлакат ичида низолар - ҳарбий, гражданлар уруши ёки революция юзага келади. Баъзи ҳолларда бу жараён узоқ давом этиши ҳам мумкин. Чет давлатлар мазкур мамлакатда низонинг давом этишидан манфаатдор бўлса, у ҳолда кучсиз тарафни ва аксинча низонинг барҳам топишидан манфаатдор бўлсалар, кучли тарафни қўллаб-қувватлашларига тўғри келади.

Тарихга назар соладиган бўлсак, 1929 йилда Афғонистонда ҳокимиятни тожик миллатига мансуб шахс Бача-и Сақо эгаллайди. Бу эса мамлакат ичида низо юзага келишига сабаб бўлади. Ушбу низо Бача-и Сақонинг ўлдирилиши ва пуштун миллатига мансуб Нодирхоннинг ҳокимиятга келиши билан якун топади. Кези келганда, 1936 йилда пуштун тилига давлат тили мақоми берилганини ҳам таъкидлаб ўтиш жоиз.

Бугунги кундаги Афғонистон муаммоси ҳам айнан 20-30 йиллардаги фуқаролар урушига ўхшаб кетади, яъни тожик миллатига мансуб шахс - Бурхониддин Раббоний Афғонистон президенти (аслида вақтинчаликка тайинланган ва ноальтернатив асосда ушбу лавозимга сайланган) ва асосан пуштунлардан иборат "Толибон" ҳаракати аъзолари. Шу сабабли, "Толибон" ҳаракатини бевосита ёки билвосита қўллаб-қувватлаётган кучлар (асосан, Покистон, АҚШ, Саудия Арабистони) пуштун миллатига мансуб шахс ёки гуруҳ ҳокимият тепасига келмас экан, Афғонистонда тинчликни ўрнатиш мумкин эмас, деган фикрда эканликларини билдиради.

(Давоми бор)

Дунёдан дараклар

Европа Иттифоқи давлат бошлиқларининг Яқин Шарқда тинчлик ўрнатиш жараёни ҳақида қабул қилган баёноти Миср томонидан тўла маъқулланди. Миср ташқи ишлар вазири Амру Муса бу борада тўхталар экан, Европа Иттифоқи ўз баёнотида "Тинчлик эвазига босиб олинган ерлардан воз кечиш" тамойилига амал қилиш билан бирга Вейревер битимини тезликда, пайсалга солмай бажаришга киришиш лозимлигини таъкидлаши аҳамиятга молик эканига ишора қилди.

Миср ташқи ишлар вазири Европа Иттифоқининг Исроил томонидан тинчлик жараёнига тўсиқ бўладиган барча ҳаракатлар, айниқса, босиб олинган араб ерларида исроилликлар учун бошпаналар қуришдан ўзини тийишга чақирганини ижобий баҳолади. У, айниқса Европа Иттифоқи давлатлари бошлиқлари Фаластин халқининг ўз тақдирини ўзи белгилаш ва ўзининг мустақил давлатини қуришга тўла ҳақли экани, бундай давлат тузиладиган бўлса, Европа Иттифоқи уни тан олишга тайёр эканини маълум қилиши ҳам таҳсинга лойиқлигини эътироф этди.

* * *

Кашмир борасида Покистон ва Ҳиндистон ўртасида юзага келган навбатдаги ўзаро қон тўкиш ҳаракатлари ўзининг ўнинчи ҳафтасига кирди. Ҳар икки томон юзага келган хавфли вазият учун бир-бирларининг юзларига "қора чаплаш" билан овора. Икки давлатнинг Кашмирдаги чегараларида эса кўплаб ҳарбийларнинг нобуд бўлиши давом этмоқда. Покистон ҳукумати уруш ҳаракатлари бораётган ҳудудлар яқинидаги бир неча қишлоқ аҳолисини мамлакат ичкарисига кўчирди.

Ҳар икки томон агар аҳвол шу даражада давом этса, ўзларида мавжуд бўлган "ажал қуроли" — ядровий қуролларни ишга солишга тайёр эканликларини бот-бот такрорлашмоқда. Бу эса Камширдаги уруш оловининг янада алангаланишига олиб келади.

* * *

Косовода рўй бераётган ҳодисаларнинг биринчи куниданоқ жаҳон ҳамжамияти хавотирга тушди. Ундаги воқеалар ривожига, аҳолига нисбатан олиб борилаётган ғайри инсоний кирдикорларга ҳеч ким, ҳеч бир ҳукумат ёки халқ бефарқ қараганича йўқ. Зеро, инсон ҳуқуқларини беписанд поймол этиш ўта хавфли иш бўлиб, уни на оқлаб, на қабул қилиб бўлади. Ўз ўрнида эса бу муаммо билан шуғулланиш Хавфсизлик Кенгаши ва БМТнинг бевосита вазифаси доирасига киради. Аслида, бу масалада воситачилар ўртага ташлаган таклиф-лойиҳалар қабул қилиниши керак эди, лекин сербларнинг бу таклифни рад этишлари, афсуски вазиятнинг шунчалар кескинлашувига олиб келди. Сербия ва Косово ўртасидаги муаммони ҳал этиш учун энг яхши йўл икки томонга таклиф этилган ва Косоводаги албанлар рози бўлган лойиҳага амал қилишдир. Бу муаммонинг музокаралар йўли билан ҳал этилиши муҳим бўлиб, зеро, музокаралар йўли инсон ҳуқуқларининг поймол этилиши туфайли Европада вужудга келган хавфли вазиятни бартараф этишнинг ягона тўғри йўлидир.

Нилуфар ҲАМИДОВА тайёрлади

АЖАБО!

Сўнгги маълумотларга қараганда, 2025 йилга бориб, Ҳиндистон аҳолиси Хитой аҳолисидан ҳам ошиб кетаркан

UNFPA НИМА?

Савол-жавоб

ЮНФПА сўзини телевидение ва радио орқали тез-тез эшитиб турамиз. Сизлардан илтимос, ЮНФПА нима, у нималар билан шуғулланади — шу ҳақда газетангизда изоҳ берсангиз.

Нигора ИСЛОМОВА, талаба

Аҳолишунослик жамғармаси(UNFPA — United Nations Population Fund)га ривожланаётган, иқтисодий ўтиш босқичидаги ва бошқа давлатларда репродуктив саломатлик, аҳолишунослик тўғрисидаги маълумотларни ошириш мақсадида 1969 йилда асос солинган.

Жамғарма уч асосий йўналиш бўйича иш олиб боради: барча оила ва алоҳида шахсларга репродуктив саломатлик, оилани тўғри режалаштириш, жинсий саломатлик масалаларида хизмат кўрсатишни таъминлаш ва аҳолишунослик тараққиётига муносиб ҳисса қўшиш.

Аҳолишунослик жамғармаси "Аҳолишунослик ва тараққиёт" халқаро анжуманида 1994 йилда қабул қилинган Ҳаракат дастурларини қўллаб-қувватлайди, унга раҳбарлик қилади. Жамғарма репродуктив ҳуқуқ, аёл ва эркаклар тенг ҳуқуқлилиги, бутун дунёда эркаклар масъулиятини ошириш ва аёллар имкониятини кенгайтириш каби қатор муаммоларни ўз фаолиятининг асоси сифатида эътироф этади.

ЮНФПА БМТнинг етакчи ташкилоти сифатида иш тартибини ҳукуматлар билан ҳамкорликда, БМТнинг барча ташкилотлари, тараққиёт банклари, ноҳукумат ташкилотлар ва жамиятлар билан биргаликда олиб боради.

ЮНФПАнинг 1997 йилги харажатлари 303.6 млн. АҚШ долларини ташкил этган. 1998 йилда 89 мамлакат жамғармага ёрдам берди. Унинг асосий донорлари АҚШ, Япония, Буюк Британия, Германия, Дания, Норвегия, Швеция, Финландия ва Голландия давлатларидир. Бундан ташқари, ЮНФПАнинг иштирок этишига қараб, 170 дан ортиқ мамлакат молиявий жиҳатдан қўллаб-қувватлайди.

Н.АСЛОН

Олишув

ҲАЁТ ЯШАШГА АРЗИЙДИ

Боқий муаммо ўйлари

Исмоил ШОМУРОД

"Қирқ йилги иш, қийналиш, ютуқлар фақат бир нарсани, ҳеч нима йўқлигини, ва мендан фақат чириндию қуртларгина қолишини англаш учун кетди". Ҳаётда катта ютуқларга эришган, жаҳон адабиёти оламида ўчмас ном қолдирган Лев Толстой мана шундай хулосага келган эди. Аммо бу унинг бутун ҳаёти давомида қилган ишларини ўчириб ташлайди, дегани эмас. Ваҳоланки, жуда кўплаб инсонлар унинг ҳаётига ҳавас билан қарашади. Ахир ҳатто шу нарсани ҳам англолмай ва ўзидан бирор ном қолдирмай ўтиб кетганлар қанча. Бу масала, афсуски, фақат Толстойнигина қийнаган эмас. У тирикликнинг энг долзарб, қўрқинчли ва оммавий масаласидир.

Дунё адабиётининг дурдоналаридан бири ҳисобланмиш "Жиноят ва жазо" асари бош қаҳрамонини жиноятга ундаган нарса нима эканлигини бир эсланг. Йўқ, у пул учун одам ўлдирмайди, бу унга бир туртки бўлган холос. Асосий масала, Раскольниковнинг кўнглида, у ўлим орқали, қотиллик орқали ўзининг қандай одам эканлигини билмоқчи бўлганида. Дунёдаги энг машҳур бадиий асарларни таҳлил қилиб кўринг, уларнинг барчаси ҳаётдан кўра кўпроқ ўлим ҳақидадир. Зеро бу икки тушунчани бир биридан фарқлаш, ажратиш қийин ва улар антоним бўлишларига қарамай ягона бир тушунчани ифода этиши, бир-бирлари билангина тўлиқ эканлигига, иккинчиси биринчисининг мантиқий давоми эканлигига қарамай, дунё тан олган асарларда ўлим алоҳида ажратилган ҳолда кўрсатилади. Мисол учун Камьюнинг "**Ўлат**"ини, Маркеснинг "**Ёлғизликнинг юз йили**"ни, ҳамда Хемингуэй асарларини кўрсатишнинг ўзи кифоя. Муҳаббат, жиноят ва ўлим - мана энг сара бадиий асарларнинг мазмуни нимадан иборат бўлади, мана шу яхши асарнинг рецептидир. Ҳар ҳолда шу уч нарса қайд этилмаган яхши асарни учратиш жуда мушкул. Айримлар **"адабиёт ҳаёт ҳақида бўлади"**, дейди. Йўқ. Ҳаёт нима? Туғилиш ва ўлим ўртасидаги мавҳумлик ёки юқорида қайд этилган уч ҳолатнинг қай тарздадир ифодаланиши, холос.

Туғилиш ўлим сари қўйилган илк қадам эканлиги ҳақида кўп ёзилган. Шунинг учун ҳам чақалоқлар дунёга йиғлаб келсалар керак. Тўғри-да, улар ўзларининг бу дунёга келтиришларини ҳеч кимдан илтимос қилмаганлар ва бу нарса уларнинг инон-ихтиёрисиз амалга оширилади. Аммо шунга қарамай дунёга келиш ўлим ҳақида қайғуриб яшаш дегани эмас. Чунки муқаррар бўлган ўлим - қайғуриб ётишга, қўрқишга арзиймайди. Лекин, ундан чўчиш бошқа масала. "**Биз иштирок этаётганда ўлим бўлмайди, ўлим иштирок этганда эса биз бўлмаймиз"** дейди Эпикур (Дарвоқе буни Л.Толстой "эпикурона тасалли" деб атаган, ҳамда бефарқлик ва озроқ истеҳзо билан қараган). Бундан келиб чиқадиган хулоса шуки, киши ўз ўлими билан ҳеч қачон тўқнаш келмайди.

Унинг оптимистик руҳдаги бу фалсафаси кишиларни ўлим қўрқувидан қутқариши керак эди, бироқ бундай бўлаётгани йўқ. Чунки инсон барча нарсани ўз танасида синаб кўришни ёқтиради. Ваҳоланки, одамларни ўлимнинг ўзидан ҳам кўра унинг оқибати кўпроқ чўчитади.

Ҳаёт ўрта ҳисобда 60-70 йил давом этади, ўлим эса 1-2 соат. Шунга қарамай инсон шунча вақтини атиги шу бир соат учун тайёрланиб, ундан қўрқиб ўтказади. Айтиш мумкин, агар одам ўзининг ўлишини билмаганида эди, жуда узоқ яшаган бўларди. У шунчалар бир мавҳум, тушуниб бўлмайдиган нарсаки, ундан қанча қочишга ҳаракат қилсанг, шунча яқинлашасан. Ўлимдан қўрқиб ўлиб кетган Гоголни ёдга олайлик. Бу қўрқув уни шу нарсадан холос қилмади, аксинча гўрга етаклади...

"**Фарзандлар ўлим ҳақидаги ўйни енгиллаштиради"** дейди XVII-XVIII асрларда яшаган инглиз файласуфи Фрэнсис Бэкон. Фикри ожизимча, улар ҳаётга мазмун бахш этгани ҳолда, ўлим ҳақидаги ўйнинг даҳшатини янада оширади. Ёлғиз одам ўлимни кўп ўйлайди, аммо ундан қўрқмайди, аксинча уни ўлимдан кейинги мавҳумлик кўпроқ қўрқитади, бола-чақали одам эса ўлим ҳақида кам ўйлайди, бироқ ўйлаганда ҳам ундан жуда чўчийди. У нафақат ўзининг ҳаёти учун, балки бола-чақасининг келажаги, тақдири олдида ҳадиксирайди, ташвиш чекади ва уларни ҳеч кимга ишонмаслик кишининг қалбида ҳаётда ўлимдан-да даҳшатли нарса йўқ, деган тушунчани пайдо қилади. Ҳаммамизга маълумки, ҳатто юзга кирган онахон ҳам ўзининг етмиш яшарлик қари ўғлини ҳали ёш бола деб ҳисоблайди ва уни дунёга ишонмайди. Шунинг учун бизнинг болажон халқимиз ўлим ҳақида гапиришни умуман ёқтирмайди, уни гўёки йўқ, деб тасаввур қилади ва шу билан уни енгмоқчи бўлади. Ҳолбуки бундай эмас, одамлар онда-сонда бўлса-да, ўлим ҳақида туш кўриб, у билан жуда бақимти келадилар, унинг бутун даҳшатини туядилар, уйғониб кетиб, ўзининг ҳали тирик эканлигини сезгач, минг бора шукр қиладилар. Фарзандлар ўлим ҳақидаги ўйни енгиллаштирадиларки, киши ўзидан кейин нимадир қолаётганига, номи ўчиб кетмаслигига ишонч ҳосил қилади. Ахир ҳар қандай инсон дунёда озгина бўлса ҳам ном қолдиришни хоҳлайди. Нега одамда кексайгани сари дарахт экишга иштиёқи орта боради? Бу ҳам ўлим олдидаги қўрқувнинг сояси, ундан кейинги ҳаётнинг, номнинг қайғуси.

Бу дунёда ҳеч ким ўлим билан учрашмаган, тўғрироғи унинг барча босқичларини босиб ўтмаган. У билан юзма-юз келганлар эса ҳозир бошқа жойда. Шундан келиб чиққан ҳолда айтиш мумкинки, ўлим ўзининг уч жиҳати билан кишиларда қўрқув ҳиссини уйғотади: ҳаётнинг якуни, йўқ бўлиб кетиш, "мен"ман, деб олиб юрган тананинг ҳаракатсиз совуқ жисмга айланиши; унинг содир этилиши вақтида юз берадиган қийинчиликлару айнан шу жараёндаги ва ундан кейинги мавҳумлик.

Бу дунёда одам тиришиб, муттасил курашиб яшайди. Аммо вафот қилгач унга ҳеч нарсанинг кераги бўлмай қолади. Тиббиёт ходимларининг гувоҳлик беришларича, мурданинг илк белгиларидан бири, унинг юзида хотиржамлик аломатларини пайдо бўлишидир. Шундан келиб чиққан ҳолда, хулоса қилиш мумкинки, ўлим балки кишилар тасаввуридагидек жуда ҳам қўрқинчли нарса эмасдир. Динлар ва файласуфлар томонидан ўлим масаласи қанчалар осон ҳал қилиб берилганига, бу борада айтилган гапларнинг деярли аксарияти кишиларнинг сўнгсизлик олдидаги қўрқувини аллақачонлар бартараф этиши лозим бўлганига қарамай, у ҳар доим ҳар бир шахс олдида тубсиз жарлик, айтилмаган гап ва сўнгсиз коинот каби мавҳум бўлиб тураверади. Ўлим киши томонидан якка ўзигина ҳал қиладиган, яккама-якка тўқнаш келадиган, бу бошқа бировнинг аралашиши мумкин бўлмаган ҳодиса бўлганлиги туфайли ҳам у ҳеч қачон ўз аҳамиятини йўқотмайди. Ўлаётган одамнинг тепасида туриб, киши ўзининг нақадар ожизлигини ҳис қилади. Бу кун ҳеч кимнинг бошига тушмасин, лекин киши бир тун касалхонанинг реанимация бўлими эшиги ёнида турса ўзининг ҳеч ким ва ҳеч нарса эмаслигини сезиб қолади, бу унинг бевосита бўлмасада, қайсидир маънода ўлим билан учрашувидир. Ана шунда киши ўлимни енгиб бўлмаслигини англайди. Бу тушкун кайфиятдаги гап эмас, балки ҳақиқатдир. Бу - ҳаёт, бу - тирикликнинг қонунидир.

Эртаклар кишиларнинг орзу-ўйлари, хаёллари маҳсули сифатида яратилади. Уларнинг якунида ҳамма бахтиёр бўлади. Бироқ, уларда ҳам ҳатто **ўлмас Кошшейлар-да** ўладилар.

Бизнинг халқимиз ўлим ҳақида гапиришни унчалар хушламайди, бу ўй ва гап кишиларимизни чўчитади, кўпларнинг фикрича у ҳақда гапирилмайдиган бўлса, гўёки бу муаммо ўз-ўзидан ечилиб кетадигандай. Албатта у ҳеч қачон ҳал бўлмайдиган масала, аммо кишиларнинг шунга нисбатан тайёргарлиги бўлмоғи лозим, керак бўлганда унинг қаршисида титраб қолмаслик учун. Урушлар даврида - ўлим энг одатий ҳолга, яъни кундалик ҳаёт тарзига айланган вақтда кишилар ундан мардлик, жасурлик ва ботирлик намуналари кўрсатиш учун фойдаланганлар. Одам бир марта ўлади, деган тушунча кишида ўлим олдидаги қўрқувни эмас, балки бефарқликни келтириб чиқаради. Кайковуснинг ўғлига насиҳатларини бир эсланг: **"Уруш вақтида ўлимдан қўрқмағил ва жонингни аямағил, токи баданингни итлар емасинлар. Аниқ билғилки, ҳар киши бир кун туғулубдур, бир кун ўлгусидур".** Айрим ёшларимизнинг ислом фанатазими таъсирига тушиб қолишининг сабабларидан бири, уларнинг ўлим ҳақидаги фикрлари тўлиқ шаклланмаганлигидандир. Уларнинг бу тушунча олдида довдираб, нажотсиз қолишидан эса кўнгли нопок кимсалар усталик билан фойдаланадилар. Улар ёшларни ҳаётдан-да юқорироқ, азизроқ нарсалар борлигига ишонтиришга ҳаракат қиладилар. Фанатизм, агар киши ўлимдан чўчиса (кўр-кўрона қўрқиш эмас), ҳеч қандай кучга эга бўлолмай қолади. Ислом дини жамиятни ваҳшийлар тўдасига айланиб кетишидан сақлаш мақсадида "ўлимни ёддан чиқарманглар", деб тарбиялайди. Уни унутмаслик кишиларни яхшиликка, мол-дунёга ҳирс қўймасликка, бир-бирларига меҳрибон бўлишга ундайди.

Уруш пайтида ҳал қилувчи нарса биринчи навбатда куч бўлса, иккинчи ўринда ўлимнинг мантиғидир (яъни унинг ким томондалиги, қайси томон учун ўлим мантиқсиз эмаслиги). Буни эски латифада қуённинг ортидан қувиб, етолмаган итнинг эгасига берган жавобини сал ўзгартирилгани ва кенгроқ маънода акс этиши, дейиш ҳам мумкин. Ит эгасига нафс учун қувиш билан жон учун қочишнинг ўртасида катта фарқ бор, деганди. Чингизхон ўз армиясида қандай ғояларни тарғиб қилганидан хабарим йўқ, лекин уларда куч ва моддий манфаатдорликдан ташқари одамларни ушлаб турадиган қандайдир ғоя ҳам бўлган. Темурнинг армиясида эса диний ғоялар дастуриламал ҳисобланган. Наполеоннинг армияси Россияда кучлар жиҳатидан енгилмаганди, унинг солдатларини ўлимнинг мавҳумлиги ва бетайинлиги чўчитиб қўйганди (Бизга мактабда Бородино жангида руслар ғолиб келган, деб ўқитишганди, ўз ўрнида биз ҳам унда нега улар Москвани ташлаб кетишган, деган саволни бермаганмизки, бунинг кучли ҳарбий стратегия эканлигини англаган бўлсак керак-да). Тўғри моддий манфаатдорлик кишини ҳар балога ундайди, аммо у ўлиб кетишга арзимайди ва буни, яъни бойлик фақат тириклар учунгина кераклигини одамлар яхши тушунади. Жон фидо қилиш учун эса бошқа муқаддасроқ нарса, дейлик номус, шаън, ватан туйғулари ва ўлимни ҳеч нарса эмаслигини уқтира биладиган ғоялар бўлиши лозим.

Дунёвий жамиятда, дунёвий илмда, диндан, диний жамиятдан фарқли ўлароқ, ўлим, унинг оқибати масалалари тўлиқ ҳал этилмаган. Шу туфайли ҳам уларда ўз жонига қасд қилиш, жиноятчилик ҳоллари кўпроқ учрайди. Уларда ҳам мазкур масалани ечишга уринишлар бўлган. Дейлик, Константин Циолковский қуйидаги фаразни ўртага суради: унингча атомлар умрбоқийдир ва бундан келиб чиққан ҳолда айтиш мумкинки, одам ҳам умрбоқий (буни ҳиндиузмнинг илмий кўриниши, илмий тарзда шарҳлашга уриниш, дейиш ҳам мумкин, фақат динда руҳ ҳақида гапирилади, олим эса материя хусусида). Яъни бизнинг миямиздаги атомлар, айни дамда "мен"ни тасаввур қилиб турган атомлар миллион, балки миллиард йиллар ўтиб яна онгли мавжудот миясида пайдо бўлади ва яна бахтли ҳаёт кечира бошлайди (бу ерда "бошлаймиз" деса ҳам бўлади). Орадан ўтган вақтнинг эса, атом сезгисиз нарсаларда акс этгани учун ва субъектив вақт ҳисобланмаганлиги сабабли, бир дақиқадек қадри бўлмайди. **"Демак, -** хулоса қилади у - **ўлим барча қайғуларга якун ясайди ва субъектив бахт ато қилади".** Бу фикрни Гераклит ўзича ифодалайди **"Ўлмаслар - ўлимлидир, ўлимлилар - ўлмасдир: бировнинг ҳаёти бошқанинг ўлими, бировнинг ўлими бошқанинг ҳаёти"** (бу ерда тирик мавжудотлар ўлганидан сўнг унинг танасини ўзидан чиққан жонзотлар еб битиришини эслаш кифоя). Бу дунёда янги фикрнинг ўзи йўқ ва файласуфлар айниқса ўлим ҳақидаги барча фикрларни айтиб бўлганлар, фақат ўлимдан чўчиш ва кўр-кўрона қўрқмаслик мақсадида уларни тез-тез қайтариб туриш лозим, холос.

Лекин мазкур фикрлар одамларнинг бу борадаги ўйларини енгиллаштирганича йўқ. Циолковский, кишиларга **қариндошлардан айрилишдан қўрқманг, янги ҳаётингизда уларнинг сиз учун аҳамияти бўлмайди ва бошқа яқинларга эга бўласиз,** деб уқтиради. Аммо у бир нарсани назардан қочирган: **одамлар ўлимдан кўра кўпроқ айриликдан қўрқадилар, улар учун ўлимдан кўра қариндош-уруғдан айрилиш қўрқинчлироқдир.** Ўз жонига қасд қилиш ҳолларининг аксарият қисми ўз яқинлари, яхши кўрган, ишонган кишилари томонидан рад этилиши натижасида-ку, ахир.

Циолковский, ўз фикрини баён этишдан бурун **"шундай бир нарсани баён қиламанки, сиз қувонч билан ўласиз"** деганди. Бироқ шу кунга қадар ҳали шоду-ҳуррамлик билан бу ҳаётдан кетган кишини эшитганим ва-ё кўрганимча йўқ. Лекин инсоният онгли мавжудот сифатида ўзининг олдида турган қўрқувни бартараф этиш, ўзига тасалли бериш учун ҳар доим ҳаракат қилган, бунинг йўлларини қидирган. Бу борада ҳеч бўлмаганда Шекспир қаҳрамонининг гапини эсланг: **"Ҳар ҳолда бу йил вафот этганлар, келаси йил ўлишдан қутиладилар".**

Ўлим тўғрисида, ундан қўрқиш, қўрқмаслик хусусида бировга насиҳат қилиш, бировни оқлаш, бошқани қоралаш ярамайди. Шу ерда ўз жонига қасд қилган Есениннинг бу ишини қоралаган, қайси маънодадир озроқ мазах ҳам қилган Маяковский орадан кўп ўтмай ўзини отиб қўйганини эслаш кифоя. (Дарвоқе унинг "**мен болаларнинг ўлишларини томоша қилишни ёқтираман",** деган мисралари ҳам бор, шоир бу билан нима демоқчи, бунга ҳеч ақлим етмайди). Хемингуэйнинг ҳаёти ва ижоди ҳам ушбу фикрни исботлаш учун мисол бўлади: у бутун ижоди давомида ўзини отиб қўйган отасининг ҳаракатини қоралади, уни қўрқоқликда-да айблади, охир-оқибатда эса, "**Ёнингга бормоқдаман. Афсус, сени бекорга қўрқоқ деб атаган эканман",** деган сўзларни айтиб, ўзини отди.

Нима бўлган тақдирда ҳам ҳаётнинг энг олий адолати - ўлимнинг мавжудлигида эканини тан олишимиз керак. У барчани бир кўзда кўради ва барчани тенглаштиради. Ўлим одамларни тартибга солиб, ушлаб туради. Шунингсиз ҳаётнинг қизиғи ҳам, маъниси ҳам бўлмайди.

Ўлимнинг яна бир томони бор - у ҳар доим аҳмоқона, маънисиз ва аксарият ҳолларда тасодифийдир. Агар сиз марҳумни таниган бўлсангиз ва ўлим жараёнини билсангиз шундай. Аммо бу ҳаётнинг, тирикликнинг қонуни бизнинг иродамиздан ташқарида юз беришигина кишиларни ушлаб туради.

Хуллас, хулоса шу: ҳаёт яшашга арзийди, дафн маросимларида қатнаша туриб, кишининг кўнглидан ўлишга арзийдиган ўлим йўқ, деган ўй кечишига қарамай, шундай ўлимлар ҳам борки, бироқ имкон қадар яшашга ҳаракат қилмоқ лозим, чунки "**одамнинг ҳаётдаги вазифаси - ўз жонини сақлаб қолишдир"** (Л.Толстой). Шундай экан муаллифнинг фикри, нияти ўқувчига билган нарсаларини эслатиш ёки чўчитиш эмас, балки бу борадаги ўз дунёқарашини баён қилиш. Шунингдек, ўлимни қўрқув билан енгиш мумкин эмаслигини, унга нисбатан совуққон ва онгли муносабатда бўлиш лозимлигини таъкидлаб қўйиш, холос...

Ўзингни англаб ет!
ҲУРРИЯТ
мустақил газета
14 - 20 июль
28 (130) сон

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Амирқул КАРИМОВ, Наим КАРИМОВ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Аҳмаджон ЎЛМАСОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт- матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

Босиш вақти — 21.00
Топширилди — 17.30
Буюртма — Г 0576

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

МАТБУОТИМИЗ ЖОНКУЯРИ

Қутлов

Сизу биз билан ёнма-ён ишлайдиган, диллашадиган, маслаҳатлашиб юрадиган ҳамкасб дўст ҳақида дил сўзларини айтишнинг ҳаяжони ўзгача. Бу сўзлар унинг ҳаётидаги энг қувончли кун билан боғлиқ бўлса-чи? Ана шунда унинг умр йўлида қилиб улгурган ишлари сарҳисоби, бугунги фаолият мазмуни қандай давом этаётгани ҳақида ўйлайсиз.

Чиндан ҳам унинг ҳаёт йўли ибратли. Унинг исми-шарифи республика жамоатчилиги орасида яхши таниш - Рихситилла Ҳакимов. Ўзбекистон Давлат матбуот қўмитаси раисининг биринчи ўринбосари. Инсоний фазилатлари, касбий эътиқоди ҳақида: Кўнгли беғубор, табиатан вазмин, камтар инсон. Бошлаган ишини сидқидилдан бажаришга одатланган. Тиниб-тинчимас. Олтмиш ёшни нишонлаётган бўлса ҳамки, ёшлардек ғайратли, шижоатли. Мамлакатимиз матбуоти ва матбааси,ноширлик соҳаси равнақига ўз ҳиссасини қўшиб келмоқда.

Рихситилла Ҳакимов қаерда ишламасин, қайси вазифани бажармасин, аввало, ҳалол, меҳр-оқибатли инсон бўлишга, касбини эъзозлашга интилди. Ва айни чоғда ҳамкасбларининг қалбига йўл топа билди. Ана шу фазилатлари туфайли эл эъзозига сазовор бўлиб келаётир. Вояга етган Янгийўл шаҳридаги 2-босмахонада ҳарф терувчиликдан бошлаган. Украинанинг Львов шаҳридаги матбаа институтида таълим олиб, олий маълумотли мутахассис бўлди. Тошкентдаги 2-босмахонада ишлаб чиқариш устаси бўлиб ишни давом эттирди. Кейинчалик республика Маданият вазирлиги, Давлат матбуот қўмитасида бош муҳандис, бош бошқарма бошлиғи вазифасини бажарувчи бўлиб ишлади. Кўп йиллар мобайнида республикамизнинг нуфузли идораларида самарали меҳнат қилиб келди. Юксак лавозимларда ишлаш жараёнида Рихситилла Ҳакимов раҳбарлик хислатини намоён этди. Шу орада Москвада, Ижтимоий фанлар академияси аспирантурасида ўқиди. Иқтисод фанлари номзоди илмий даражасини олди.

Ўз ишининг фидойиси бўлмиш Рихситилла Ҳакимов 1981 йилдан эътиборан қадрдон меҳнат жамоасида - Ўзбекистон Давлат матбуот қўмитасида узлуксиз ишлаб келмоқда. Унинг республикада матбаа соҳасини ривожлантириш, ишлаб чиқариш тармоқларида замон талабларига жавоб бера оладиган унумли технология тизимларини жорий этишда фаол қатнашиб келаётганини айниқса яхши биламиз. У Жиззах, Навоий, Сурхондарё вилоятларида, Марғилон ва Янгиер шаҳарларида янги босмахоналарнинг қурилиб, ишга туширишда, Нукус матбаа комбинатини янги матбаа машиналари билан қайта жиҳозлаш ишларида бевосита қатнашди. Бизнинг жамоамиз аъзолари ҳам Рихситилла аканинг ижарадаги Тошкент матбаа комбинатини энг довруқли корхоналаридан бирига айлантириш борасида кўрсатиб келаётган ташаббускорлиги ва жонкуярлигини яққол кўриб турибмиз. Матбаа маҳсулотларимизнинг сифати доимо унинг диққат-эътиборида.

Ишга садоқат, одамларга меҳр-муҳаббат туйғуси кучли инсон қаримайди, дейишади. Олтмиш ёшингиз муборак, қадрли Рихситилла Нишоналиевич! Сизга тилагимиз шу: етмишга етинг, саксондан сакранг, тўқсон билан тўқнашиб, юз билан юзлашинг!

Ҳамиша соғ бўлинг, хонадонингиздан қут-барака аримасин!

Марат ҒОИБОВ,
ижарадаги Тошкент матбаа комбинатининг бош директори

Панжара

Ривоят қилишларича қадимда бир оила аъзолари кемада сузиб кетаётиб, қирғоққа етай деганларида қўққисдан кучли бўрон туради ва кема сувга ғарқ бўла бошлайди. Шунда оила бошлиғи биринчи бўлиб чўкиб бораётган синглисини қутқариб қолади. Сўнгра, хотинини ва кейин фарзандларини қутқаради. Бу ҳолни кузатиб турганлардан бири улар соғ-омон қирғоққа чиқиб олишгач, халоскордан, сен нега аввал фарзандингни ёки хотинингни қутқармасдан, синглингни қутқардинг, деб сўраганларида у хотин йўлда, бола белда, сингил қайда, деган экан.

Ушбу ривоятни келтиришимиздан мақсад, халқимизда бир онадан туғилган фарзандларнинг ўзаро муносабатлари қай даражада яқин ва оқибатли эканлигини таъкидлашдир. Негаки, сўнгги пайтларда мана шу меҳр-оқибатни нафс балосига арзон алмаштириб юбораётганлар ҳам йўқ эмас.

Шу йилнинг 29 июнь куни Республика ички ишлар вазирлигига Тошкент вилоятининг Ўрта Чирчиқ тумани Тўйтепа шаҳрида яшовчи фуқаро Жасур Маматов ариза билан мурожаат қилиб, номаълум шахслар унинг 11 яшар ўғли Бахтиёрни ва синглисининг 13 яшар ўғли Алишерни ўғирлаб кетишиб, уларни қайтариб бериш эвазига ундан 5 минг АҚШ доллари талаб қилаётганликларини билдиради.

Ходимларимиз томонидан мазкур жиноий ҳолат бўйича зудлик билан тезкор тадбирлар олиб борилади. Не ажабки орадан уч кун ўтгач, пул талаб қилган жиноятчилар болаларни қайтариб ташлаб кетадилар. Шундан сўнг Бахтиёр ва Алишердан сенларни кимлар, қаёққа олиб кетди, деб сўралганида улар дастлаб, "Бизларни бир сариқ "Доган" машинасида кўзларига қора очки тақишган, қўлларида тилла соати бор учта барзанги йигитлар олиб кетиб, бир чайлада сақлашди, дейди. Бироқ уларнинг кўрсатмаларидан бу ерда қандайдир бир сир борлигидан шубҳаланган ходимларимиз болаларни қайтадан синчковлик билан сўроқ қилишади. Шунда уларни "Доган"да эмас, балки оқ жигули автомашинасида Исомиддин исмли шахс олиб кетганлиги, қандайдир чайлада эмас, балки Бўкадаги бир уйда сақлагани маълум бўлади.

Табиийки, жиноятчиларнинг бундай йўл тутиши уларнинг амалга ошмай қолган тадбирини яширишга уринишидан, жазодан қутулиб қолишга интилишидан ҳам далолат берарди. Шу боис, тезкор тергов ва суриштирув ишлари жараёни жуда пухталик билан олиб борилди. Ва кўз кўриб қулоқ эшитмаган ҳолга дуч келинди. Болаларнинг ва бошқа гумондорларнинг кўрсатмаларидан шу нарса маълум бўлдики, жиноятчиларнинг бири мазкур хонадон эгасининг синглиси бўлиб чиқди. Мамлакатхон ўғирлаб кетилган фарзандларнинг бирига она, иккинчисига амма экан...

Ё алҳазар. Ўз туғишган акасидан пул ундириш учун унинг ўғлини ўғирлаш шартмиди?! Акадан шундай сўраганида у бермасмиди? Бу томонига бир нарса дея олмаймизу, бироқ унинг 5 минг доллар ундириш учун ўз жиноий шериклари Азиза Нигматова ва 200 доллар эвазига уларнинг буюртмасини бажариб, болаларни уч кун давомида яшириб турган Исомиддин Ҳакимовлар билан бирга акасининг ўғлини ўғирлаш режасини тузганлиги ва бу иш аниқлана бошлагач, у ўзини қўярга жой тополмай қолганлиги рост.

Бироқ бизни яна ҳам таажжубга солган нарса шу бўлдики, бу такаббур аёл уч кун давомида акаси ва келинойисининг фарзанди куйида қанчалик тушкунликка тушиб, қайғуришларини кўрса-да, гўёки ўзининг ўғли ҳам ўғирлаб кетилганидек, оҳ-фиғон чекди. Устига устак қилмиши очилиб қолганидан сўнг ҳам сувдан қуруқ чиқиш учун шу қадар макру ҳийлаларни ишлатишга уриндики, бироқ унинг айёрлигини ҳали ёлғончилик кўчасига кирмаган, буқаламун сингари турланиш нима эканлигини билмаган содда болалар очиб ташлашди.

Дўстингни айт, сенинг кимлигингни айтаман деганларидек, бу аёлнинг жиноий шериги А.Нигматова ҳам айёрлардан чиқиб қолди. Унинг қўлида 40 кунлик чақалоғи бўла туриб, бола ўғирлиги режасини тузиш ва уни амалга оширишда маслаҳатчи ва бевосита шерик бўлгани бегуноҳ гўдакни ҳам ҳаром луқма билан сийламоқчи бўлганидан далолат эмасми?

Хуллас, кўпчилигимизнинг фарзандимиз бор. Лекин, мазкур хонадон соҳиблари чеккан уч кунлик тугул уч соатлик бундай изтиробни ва унинг ортидан фош бўлиб қолган бу сингари даҳшатли қисматни ҳеч кимга раво кўрмаймиз. Бироқ, бизни Сиз сингари таажжубга солган нарса сингилнинг ўз акасига нисбатан қилган элда йўқ қилиғидир. Тубанликнинг чуқур ботқоғига тушиб кетган, пул деса уни гўнгнинг тагидан титкилаб олишдан ҳам қайтмайдиган Мамлакат бугун инсофга инсоний фазилатларнинг барчасига ўт қўйди. Бироқ у пул дея унга гадо сингари қўл чўзиш баробарида нафақат ўз акасининг оиласига, балки ўзбек миллатининг урф- одатига ҳам хиёнат қилди.

Қинғир иш - бошга келтирар ташвиш, деганларидек, улар бу қилмишлари учун албатта, жазога тортиладилар. Бироқ, ўзингдан чиққан балога қайга борарсан даъвога деганларидек, дастлаб ариза кўтариб келган, сўнгра ўз синглисининг қилиғидан қаттиқ қайғуга тушган, тубан қилмиши эвазига ўз қазиган чоҳига ўзи қулаётган синглиси Мамлакатни қутқариш учун чора қидириб қолган Жасурнинг ҳолига ўзи ачиниб кетдик. Негаки, у биздан фарзандини топиб беришимиз учун мадад, кўмак сўраганди. Биз ёрдам қилдик. Ўғилни ота-онасига, унинг жиянини онасига соғ-саломат қайтардик. Бироқ, ўғрилар орасида унинг синглиси бўлишини биз ҳам ўйламагандик ахир.

Биздан мадад кутган инсонларга ёрдам бериш баробарида гоҳида уларга бундай ташвишларни орттириб қўйиш ишимизда жуда кам бўлса-да, учраб туради. Начора, Қонун барча учун баробар. Унда бу ёғи ака-укачилик, қариндош-уруғчилик экан деган гаплар кетмайди. Кимки уни бузса жазолайди. Жабру азият чекса ҳимоя қилади. Шу боис, ўзимиз суянадиган ва мадад кутадиган Қонунни бузмайлик.

БОЛА ЎҒРИЛАРИ

ёки ўз акасининг ўғлини ўғирлаб ундан пул сўраган сингилнинг қилмиши ҳақида

Нурулла ҚАЮМОВ,
ИИВ ЖҚББ бўлим бошлиғи милиция майори
Шуҳрат РЎЗИЕВ,
ИИВ Матбуот маркази катта инспектори, милиция капитани

ФАХРИМИЗСИЗ!

Ҳамкасб

Барчасини айтолмадим,
Соҳилларим тор келди...
С.Саййид

Ҳеч ишонгим келмайди-я, устоз. Наҳотки 48 ёшга тўлгансиз-а. Мен, Сизнинг ёшингизни сўраганларида, сўраган кишининг ёши нечада бўлса, шуни айтардим. Ҳа-да, ахир. Босмахона ишчиси Илёс Маллаев айтади: "Нарзулло Холиқовни ҳурмат қиламан. Менинг дўстим у киши. Гап йўқ..." Кўрдингизми? Тунов куни туманимизнинг пиру бадавлат отахонларидан Раҳмон бобо Аҳмедов набираларини тўйида Сизга ҳақиқий баҳони бердилар: "Нарзулло Холиқов - ҳақиқий ва буюк журналист". Ҳа, шундай деб айтдилар. Минглаб кишилар бунга гувоҳ. Сиз, бу касбни 25 йилдан буён эъзозлаб келаяпсиз. Том маънодаги ижодкорсиз. Тўғрисини айтиш керакки, ҳеч биримиз ҳали сиздек ёзолмаймиз...

Сизнинг турли йилларда ёзган фельетонларингиз, танқидий мақолаларингизни ўқиб ўрганган ўнлаб шогирдларингиз бор. Улар Сиз билан ёнма-ён туриб, газетачиликнинг ҳамма машаққатларини бирга тортиб келаётганидан хурсанд. Бундан-да фахрланадилар.

Яна бир гап. Хизмат юзасидан қаерга, қачон бормайлик, биринчи навбатда Сизни сўрашади. Ва, албатта ўз ўрнида биз жавоб бериб, айтамиз: "Ҳа, бирга ишлаймиз" деганимиздан сўнггина, керакли далилларни олиб қайтамиз. Одатда, бундай пайтларда, биздан таҳририят томонидан берилган гувоҳномани сўрашлари лозим бўлар, аммо...

Ва, энди-энди тушунаяпманки, Сиз нафақат журналист, балки шу газетанинг - гувоҳномаси ҳамсиз! Яна айтиш мумкинки, фахрисиз, ор-номусисиз...

Бугунги кунда қандай-у, қай бир сўзлар билан табриклайин? Қай бир сўзлар билан. Сизнинг туғилган кунингизга илиқ сўзлар, айтайин? Айтайинки, журналистлик фаолиятингизнинг 75 йиллигини нишонлайлик. Ана шунда, Термиздан, Алимардону Гелдимурод акалар, Деновдан Зоир ака-ю, Хуррам акалар келишар.

"Нон шаҳри"ликлар ҳам қараб турмас, Усмон Азим, Тоғай Мурод, Хуршид Дўстмуҳаммад ва Абдулла Ориповлар ҳам келишар.

Ўшанда биз шогирдларингиз - Сирожиддин Саййид, Мирзо Кенжабек, Тўлқин Ҳайиту Анвар Муродлар, Асатулло, Сафар Алилар хизматда бўламиз.

Ёзинг, устоз! Ахир айтолмаган ва ёзмаган гапларингиз, осмондаги юлдузлардан-да кўп. Соня опа ҳар бир ёзган материалларингизнинг илк ўқувчиси, танқидчиси. Фарзандларингиз - Шуҳрат, Насиба, Назиранинг бахтига, шу кўҳна замин, Алпомиш юрти - Бойсуннинг бахтига омон бўлинг, Нарзулло ака!

Камолиддин МИНГБОЕВ,
"Сариосиё ҳақиқати" газетаси

Саховат

ТАДБИРКОР ҲОЖИ

пиёзнинг килосини 2 доллар баҳоламоқда

Бу галги Чустга боришимизга Райимжон ҳожи Латипов сабаб бўлдилар. Илгари бу танти, олижаноб киши ҳақида ҳар хил қизиқ-қуруқ гаплар қулоққа чалинар эди. "Қани ҳамма ҳам Райимжон ҳожидек топармон-тутармон бўлса, ҳаммаёқда тўкин-сочинчилик, арзончилик бўлиб кетармиди? Ўтган йили вагон унни Россиядан олиб кетиб сотди. "Райимжон ҳожининг отасига раҳмат, тарбия берган онасининг умри узоқ бўлсин! Рамазон ойида етим-есирларга саховат кўрсатди. Туман бўйича 800 хонадонга ўз жамғармаси ҳисобидан 500 сўмдан пул тарқатди".

Аммо яна бир гап ҳаммасидан ошиб тушди. Бундан бир неча йил илгари Чустда, марказий кўчаларнинг бирида тўрт қаватли турар-жой биносининг қурилиши бошланган эди. Туман сув иншоотлари механизациялашган кўчма жамланмаси, "Барион" ҳиссадорлик жамияти туман матлубот улгуржи ва чакана савдо бирлашмалари мазкур бинонинг эгалари эди. Маблағ йўқлиги сабаб, қурилиш ишлари тўхтаб қолган, чала бино шаҳар ҳуснини бузиб турарди. Энди эса Райимжон ҳожи ана шу 36 хонадонга мўлжалланган бинони ўз ҳисобидан битказар эмиш-у, етим-есирларга бепул тарқатиб юборармиш.

Райимжон хожи Латиповга қарашли бўлган масъулияти чекланган "Муборак" ва "Хусусий тадбиркорлик Л.Р.Д" номли иккита бири юридик, иккинчиси фуқаролик тартибида фаолият кўрсатадиган фирма бор.

- Бизнинг фирма республикамиздаги ва чет эллардаги фирмалар билан ҳамкорликда иш олиб боради, - дейди Райимжон ҳожи. - Кўпроқ Россия ўлкаларидаги фирмалар билан алоқаларимиз катта фойда келтираяпти. Ҳозир Омскга саримсоқпиёз ва пиёз маҳсулотларини тоза ҳолда жўнатаяпмиз. Вақтида улардан 340 тонна ун олиб келиб аҳолига арзонроқ баҳода сотган эдик.

Ўтган йили "Прекон" хусусий фирма вакиллари билан ҳамкорликда бугунги Чуст тикув-трикотаж фабрикасидан иккита цехи ижарага олиб, Голландиядан мева ва сабзоват маҳсулотларини ультра бинафша нури усулида қуритадиган ускуналарни олиб келиб ўрнатдик. Мингдан ортиқ ҳар турдаги сабзоват маҳсулотларини қуритамиз. Ҳамкорларимизга жўнатамиз. Улар маҳсулот сифатига қараб ҳақ тўлашади. Мисол учун, ўртача қуритилган бир килограмма пиёзнинг нархи икки АҚШ доллари атрофида бўляпти. Биз унинг маҳсулотларга Россияда талаб катта.

Ўнга яқин ҳар турдаги хизматни ўз ичига олган "Муборак" масъулияти чекланган жамиятда бугунги кунда 71 киши меҳнат қилади. Косибчилик, тикувчилик, сартарошхона, меҳмонхона, нонвойхона ва тижорат дўконлари эл хизматида. Бу ерда ишловчиларнинг ўртача ойлик иш ҳақлари 7-8 минг сўм атрофида айланар экан. Умуман олганда туман шароитида бу яхши кўрсаткич. Қолаверса, Чустда бошқа жойларга нисбатан бозор маҳсулотлари бир мунча арзон.

- Афсуски, биз боғларимиздаги олтинга тенг мева-чеваларимизни арзон баҳода пуллашга ўрганиб қолганмиз. Агар қайта ишлаш корхоналари кўплаб қурилса, ўша меваларнинг ҳаммаси махсус идишларга жойлаштирилса, четга сотилса бормми? - дейди Ҳожи ака куйиниб.

Биз нима ҳам дердик. Бир этак фарзанд, келин-куёвларга бош бўлиб, ота-онасининг дуосини олаётган кишининг иши доимо бароридан келади-да. Яна битта гап. 2000 йилда Чустда 36 оила ўз уйларига эга бўлиб, Райимжон хожи ҳақига дуо айтишига ҳам ишонамиз. Аммо дуонинг бир учи қурилишини бошлаган ва шу саховатли ишга бош қўшганларга ҳам тегиши турган гап.

Маъмур МУСУЛМОНОВ

КРОССВОРД

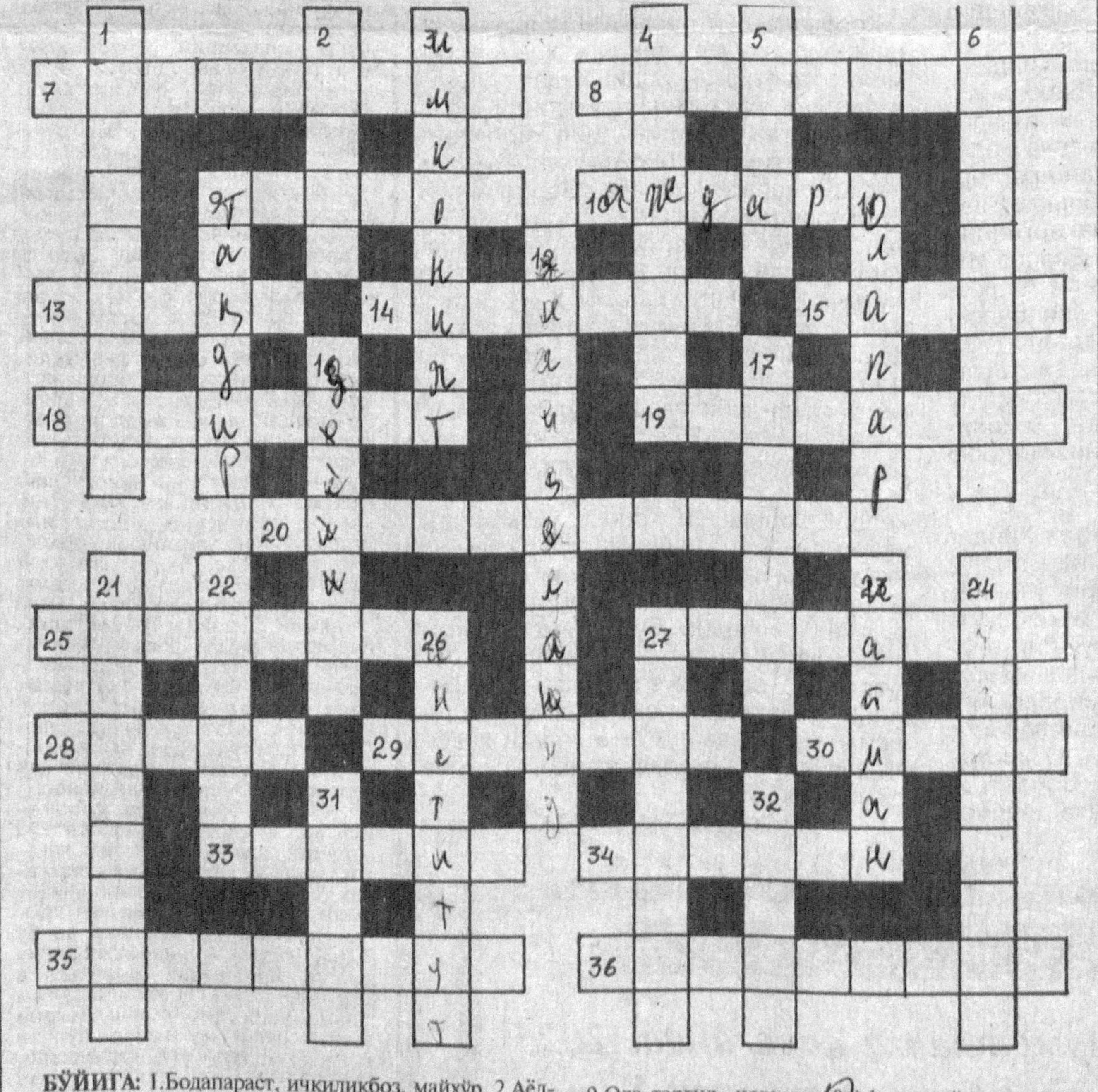

БЎЙИГА: 1.Бодапараст, ичкиликбоз, майхўр. 2.Аёллар исми. 3.Зарур ёки қулай шарт-шароит. 4.Тош отадиган қадимий уруш қуроли. 5.Ўн икки буржнинг бири. 6.Шолғомни хуш кўрувчи. 9.Қисмат. 11.Ола тусли ит лақаби. 12. Европадаги яриморол. 16. Ҳикматли сўзларни айтиб ўтган ота-боболар. 17.Тана умуртқаси қисми, сўнгак. 21.Туркиядаги шаҳар. 22.Илм-фан эгаси, билимдон. 23. Ўзбек уруғларидан бири. 24.Ўзбек халқ достони. 26.Айрим илмий муассаса ва ўқув юртларининг номи. 27.Рўян ўсимлиги илдизидан олинадиган бўёқ. 31.Мадрасада таҳсил кўрган киши. 32.Чўт донаси.

ЭНИГА: 7.Ёзма хабар, ёзма маълумот. 8.Ов қуши. 9.Ола-тарғил, човкар. 10.Афсонавий катта илон. 13.Каштачиликда тикиш усулларидан бири. 14.Банкда вексель ҳисобидан олинувчи фоиз. 15.Узун, энсиз тери. 18.Илмий унвон олишга тайёрланувчи шахс. 19.Ёзувчи, адиб. 20.Ширинлик тури. 25.Австралиядаги порт шаҳар. 27.Ғайриоддий кўринадиган нарсалар, ҳодисалар. 28.Оқ. 29.Маҳаллий маросимлардан бири. 30.Художўй, тақводор аёл. 33.Эфир мойидан олинадиган кўк кристаллар. 34.Узум нави. 35.Турли касалликларда учрайдиган бўғим оғриғи. 36.Республикамиздаги сув омборларидан бири.

Тузувчи: Т.УМАРОВ

ЭЪЛОНЛАР

Тошкент шаҳри Юнусобод туманидаги "Юлдуз Чироқчи" МЧЖ корхонаси тугатилади. Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой муддат ичида қабул қилинади.

"ҲУРРИЯТ" МУАЛЛИФЛАРИ ДИҚҚАТИГА! Бундан кейин муаллифлар қалам ҳақини ҳар ойнинг 10 - 13-кунлари таҳририят кассасидан олишлари мумкин

Реклама ва эълонларни газета саҳифаларида жойлаштириш учун телефонлар: 133-69-45 136-53-63

ОВОЗИ

Машҳур хонанда Алла Пугачёва тирноғининг ҳар бирини маникюр қилдириш учун 100 доллардан тўлаётган эмиш

Бу автобус социализмга боради

БОЗОРЧИЛАР КЎПРОҚ НИМАНИ ЎҚИШАДИ?

Савдо

Рўзғор ташвишида бозор оралаб юрардим. Кимдир молини мақтаган, кимдир харид қилган. Оломон тўлқиндек гоҳ у ёққа, гоҳ бу ёққа сурилади.

- Кеп қолинг, об қолинг, свежий газеталар бор!

Эътиборимни рўзнома қучоқлаб олган амаки тортди. Бечора иссиқдан терлаб пишиб кетган. Начора, тирикчилик, айланиб-ўргилиб молини ўтказиши керак.

- Амаки, нечук фақат "Постда" газетасини кўтариб юрибсиз? Биз билган-билмаган қанча газеталар чиқади-ку? - дедим у кишига юзланиб.

- "Оила ва жамият" кечагина чиқиб бўлди, она қизим! Бозор халқи асосан ана шу икки газетани ўқийди.

- Тадбиркорлар ҳам газета ўқишаркан-да!

Эътирозим газета сотувчига ёқмади шекилли, сал жаҳли чиққандек бўлиб:

- Газетани бозордагилар ўқисин-да! - деди.

Расталарни оралаб кетавердим. Рўпарамдан газета журнал-у минг хил майда-чуйда сотиладиган будкача чиқиб қолди. Ажабо, бу ерда ўзим мутлақо кутмаган манзаранинг шоҳиди бўлдим. Навбат турнақатор. Биз бизнеслик деб атайдиган кишиларнинг қўлида "Оила ва жамият", "Ҳуррият", "Постда", Гулчеҳралар", "Саодат", "Тошкент оқшоми", "Мулкдор" нашрлари. Матбуотга ташналикни қаранг.

- Жуда бозорингиз чаққон-ку? - дея газета сотувчига қарадим энгашиб.

- Ҳа, энди...

Англадимки, бугунги тадбиркорни фақат пул ишлаб топиш эмас, балки матбуотдаги олди-қочди, ҳаётий воқеалар ҳам қизиқтирар экан. Гарчанд улар "Ўзбекистон овози", "Халқ сўзи", "Ишонч", "Республика", "Адолат", "Ватан", "Миллий тикланиш" каби марказий нашрларни сотиб олишмаса-да, ўз севимли газета-журналларини мунтазам ўқиб боришларини ҳис этдим.

Ҳолида ҚОБИЛОВА